

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

БРОЙ 5–6 (410-411), година XXIX

14 юни 2011 година

50 години Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Премиерът Бойко Борисов гостува на Университета

За първи път в 50-годишната история на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ в него гостува министър-председател на Република България. На 18 май премиерът Бойко Борисов, придружен от Симеон Дянков – вицепремиер и финансов министър, проф. Сергей Игнатов – министър на образованието, младежта и науката, и Менда Стоянова – председател на Комисията по бюджет и финанси в Народното събрание, бяха посрещнати в двора на Нова сграда от огромно множество студенти, преподаватели и служители. Визитата, която се осъществи по покана на ректора доц. д-р Запрян Козлуджов, беше не само обичаен акт на внимание от страна на такива високи гости към определена образователна институция. Тя беше свързана и с предварителното обещание на премиера да бъдат отпуснати 3 млн. лв. за строителството на спортна зала за Университета.

на стр. 3

Ректорът доц. Запрян Козлуджов посреща премиера Бойко Борисов. Зад тях са министърът на образованието проф. Сергей Игнатов и проф. Веселин Маргаритов

В Броя ще прогледете още:

- 50 години полувисше и висше образование в Източните Родопи
- Личност и звание...
- Проф. Борис Полнарев – пионер в науката, любимец на студентите
- Резултати от предварителните изпити в Университета

- История на университетите
- Форум Наука 2011
- Студентският фестивал на Пловдив
- Новият Homo ethnologicus е човекът на бъдещето

24 май в Пловдивския университет

24 май – празникът на българската култура и славянската писменост беше отбелязан тържествено в Пловдивския университет. Преподаватели, студенти и гости дойдоха в 6-та аудитория, за да засвидетелстват почитта на академичната общност към делото на светите братя Кирил и Методий. Тържеството откри заместник-ректорът доц. д-р Жоржета Чолакова, която даде думата за приветствие на ректора доц. д-р Запрян Козлуджов. В словото си той акцентира върху измеренията на направеното от двамата първоучители и върху символиката на този ден, превърнал се в празник на българската духовност в най-широкия смисъл на това понятие.

Програмата на празника включваше слово на Шинка Дичева – докторант от Филоло-

Студенти от Лингвистичния клуб заедно със своя ръководител доц. Красимира Чакърова и ректора доц. Запрян Козлуджов

гическия факултет; гл. ас. Ивана Колева и студенти по актьорство изпълниха композиция по старобългарски текстове, Никола Чомбаслиев – студент от специалност Славянска филология изпя няколко песни на славянски езици, а за изпълнението на полски му аккомпанираше на китара неговият колега Калин Иванов.

Присъстващите в аудиторията имаха възможност да видят и филма „Срещи с Иречек“, представящ един изключително интересен поглед към изграждането се България след освобождението от турско робство. За основа са използвани записките в неговия „Български дневник“, които дават много точна характеристика на действителността от онова време. За съжаление, в много отношения тези нелицеприятни оценки са валидни и днес.

Уважаеми просветители, скъпи гости!

Чест е за мен да ви поздравя в този светъл и паметен за българската култура ден, защото отговорността да кажете своите думи към вас е огромна. Ден като днешния е национален празник на умело „шестващите“ по страниците на всички ежедневници поздравителни анонси, шаблонни фрази и патетични монолози. Не ми се иска да се впиша в „модното парадно шествие“, не ми се иска да припомням ежегодните тържествени речи, защото някак ситуацията асоциативно ми напомня моите детски години, в които плахо помахвах с ръка към непознати хора „просто по задължение“. Та не искам да ви поздравя „по задължение“, а ще го направя от сърце – лично, съкровено, отговорно. Защото този ден е момент на вътрешно себеоткриване, миг на духовно пробуждане, в който човек трябва да постави въпроси и да подири отговори първо в себе си. Сигурна съм, че преди да бъде национален празник, този ден би трябвало да се осмисли като личен повод за размисъл и ако човек открие у себе си частица гордост от святото дело на солунските братя, то нека празнува, но не шумно и афишно, а вътрешно, претворяващо и прославящо. Все си мисля, че празниците съществуват, за да напомнят за нещо велико, за да спрат забързаното време и да пренаредят ценностните ориентири. Този ден наистина е своеобразен аксиологически часовник, който преподрежда

Слово за 24 май

Шинка ДИЧЕВА

хаоса на емоционалните стихии и пренавива настоящето за следващите многоточия. Сам Ботев призовава да се преосмисли стойността на този тържествен ден, питайки: „Но как празнуваме ние този знаменит и свещен за нашия празник? Ето, стават вече толкова години, откакто ние сме смъкнали от шиите си фанариотския ярем и откакто живеем самостоятелно в черковно отношение, а събираме се, за да празнуваме паметта на това освобождение, за да се понаядем и понапишем, за да покажем, че от 365-те дни в годината ние само този ден посвещаваме на народа си и само в този ден биваме патриоти...“ Подобен национален празник предполага единното изживяване и прославяне на славянската писменост, но преди сливането на всички ни в общностното събитие и отвъд всякаква публичност поне за миг да се замислим върху значимостта на *глаголицата*, или поетично казано „*знаците, които говорят*“. Защото това са знаци на вечното, на нетленното и духовното; знаци, които поставят ново начало в славянската история; знаци, които отделят мрака от светлината, хаоса от реда, чуждото от своето. Но това са и невидимите духовни ориентири, умело вписани в изграждането на идентичността, които негласно

задължават и морално остойностяват. Не само историческата памет за едно героично минало съгражда „правилния“ образ за нашето, но и осмисленият знак-код, през който „виждаме“ билото. Така славянското писмо се превръща в един етнически устойчив и културно съграждащ феномен, чрез който гордо, по вазовски, да видим „че и ний сме дали нещо на светът / и на вси Словене книга да четът“. Ето за това „даване“ и емоционалното съпреживяване искам да ви кажа, защото то е преди всичко вътрешна необходимост, духовно усещане за велик подвиг, необяснимо дело в измеренията на видимото. Отстранеността от делничното е пространството, в което братята Кирил и Методий създават своя „тих“ подвиг не заради материални стимули или обещани лаври, а заради чистата и святата идея. „Даването“ на буквени знаци е безвъзмездно и нетърсещо отплата дело, то е свято в своята чистота. И равноапостолите осветяват пътя на човечеството не с обещания и оптимистични теории, а с едничното духовно богатство – вярата в ценността на словото. И именно тази вяра се моля да живее в нас, именно този просветителски дух да ни води и окриля в неравната борба с халтурното ни опустяло битие, защото не е лесно да пребъдем във време на безцелност

и всеобща апатия, не е лесно да се усещаме живи, когато всичко ни задушават, когато въздухът е нечовешки, когато животинското лице поругава моралните устои на времето. И именно тук, в криза на времето, е особено важно да се помни и осмисля делото на славянските братя, защото мисията на всички просветители е белязана със знака на вечното, нетленното, но и с усещането за незабравеност и безпътност. Драматична е била и ситуацията през 9. век, макар и в друг контекст, но от нашето време се очаква да ополжим в хоризонтите на авторитетното и устойчивото. А това е твърде сериозна и отговорна цел, която, ако бъде осъзната като лична, може безусловно да се впише в един разнообразен, но единен паноптикум от идеи, съграждащи и моделиращи идентитета на едно ново и европейски съизмеримо общество. А наистина можем да бъдем силни, ако приемем културните образци на времето като наши лични моменти на гордост, ако отхвърлим суетата на деня и опазим и пренесем в бъдещето не вещността, не къщките, пейките и материалните знаци на великите имена, а чистия и свят духовен образ. Ако светлият пример на миналото намира отглас в душите ни не само на 24 май, а се превърне в живителна сила, мотивираща ни да откриваме нови хоризонти, то ние ще пребъдем, нашата култура ще пребъде.

Честит празник и бъдете здрави!

Първата визита на премиер в Университета бе съпроводена с вестта за отпускане на 3 млн. лв. за строителството на спортна зала

➔ от стр. 1

Официалната среща се състоя в Първа аула на Нова сграда. Приветствайки гостите от името на цялата академична общност, доц. Козлуджов заяви: „Това е знаменателен ден в историята на Университета. Тук са идвали действащ президент, други високи гости, но за първи път министър-председател.

Само преди месец и половина имахме кратка неформална среща с премиера. Удивен съм от начина му на общуване – прямо, открито, точно. Отидохме с конкретна молба, предадох и покана от Студентския съвет да гостува в ПУ. На 7 април, броени дни след срещата, връчих писмо с няколко възможни дати за неговото гостуване. На 11 април вече имах отговор. Датата беше 18 май и ето че в уречения час г-н Бойко Борисов е сред нас заедно с много важни хора от своя екип. Още веднъж му благодаря за този жест.

Ние сме вторият по големина класически университет в България, най-големият извънстоличен, с близо 17 хиляди студенти. В същото време обстоятелствата са се стекли така, че сме най-зле с материалната база от всички висши училища. Никога не сме се оплаквали, оправяли сме се. Сега обаче поискаме помощ и подкрепа и получих уверение от премиера, че ще ни бъде оказана, защото силно се нуждаем от спортна зала, от допълнителна материална база. Имаме къде да я построим, благодарение на вас, уважаеми студенти. Преди две години вие ми повярвахте и ме подкрепихте, спечелихме битката, имахме терена, сега остава да реализираме мечтите си.”

След това ректорът връчи на премиера почетния плакет на Пловдивския университет, който го прие с благодарност, а в своето експозе очерта накратко и състоянието в страната: „Живеем във време на изключителна финансова и икономическа криза, ядрена криза във Фукушима, Япония, виждате

Зорница Танева от Студентския съвет връчва на премиера екип с логото на Пловдивския университет, на който е изписано името на Бойко Борисов

какво се случва в страни като Гърция, Португалия, Ирландия и другаде. Ние с изключителни усилия успяхме да прекараме държавата през око на бурята, без да вдигнем данъците, при това да са най-ниските в Европа. Много ми се иска да оправим всичко веднага, но ние имахме един лимитиран бюджет, а има и ограничение от Брюксел да не надминаваме бюджетен дефицит от 3%. Дори искаме да прокараме закон и следващите правителства да спазват този трипроцентен дефицит, защото България я крепи бордът. Иначе лесно можем да тръгнем по пътя на популизма, да теглим кредити и в крайна сметка да стигнем до кризата от времето на Жан Виденов, когато заплатите паднаха до 3-4 долара. По-лесно е да не дадеш, отколкото да дадеш и след това да вземаш, както се случва сега в Гърция. Убеден съм, че с темпото, с което се движим, България ще стигне нивото на средноевропейските държави. Упрекват ни, че на фона на финансовата криза строим магистрала и спортни зали. Ние трябва да използваме предимствата си, страната ни е единствената в Европа, през която минават пет транспортни коридора. Как без инфраструктура да развиваме икономически отдалечените райони, когато до тях трябва да се пътува дълги часове по

разбитите пътища. Ето, студентите, които днес са първи курс, докато завършат, ще могат да пътуват до родните си места по магистрала, за съвсем кратко време да се стига до всички краища на страната.

Още веднъж повтарям, положението е много трудно, но с министър Дянков вече сме се разбрали – за спортна зала на Пловдивския университет ще бъдат отпуснати 3 млн. лева, които да бъдат предоставени на 3 транша, като първият е през октомври тази година.”

Към министър Игнатов бяха поставени въпроси, свързани с приема на студенти, финансирането на висшето образование, положението със студентите държавна поръчка, които след завършването си заминават да работят в чужбина, при което България се превръща в донор за развитите западни държави. Проф. Игнатов отговори, че много от решенията на тези въпроси ще дойдат с приемането на новия закон за висшето образование, но темите, заложили в него, трябва да се подложат на широко обсъждане. За да оцелеят младите хора в България, отговорът има няколко страни. Първо университетите трябва да повишат качеството на обучение, за да подготвят специалисти с висока квалификация. Те от своя страна ще заемат и създадат

качествени и високоплатени работни места. В новия закон за висшето образование да се заложи разделение на властите – академичното ръководство да се концентрира върху обучението, обновяването на програмите и специалностите и да има логистична подкрепа от държавата, както е по германския модел. Същевременно да има икономически директор, който да се занимава с финансовото управление на висшето училище.

Министър Дянков акцентира върху ролята на рейтинговата система на университетите, на базата на която ще се извършва и финансирането. Специалностите, факултетите, университетите с по-висок рейтинг ще получават повече финансиране. Това ще позволи, подобно на САЩ, всички желаещи да влизат във висше учебно заведение, но между тях ще има голяма разлика. Когато студентът е приет в по-добър университет, тогава и стипендиите са по-високи и дипломата му тежи повече на пазара на труда. Министър Игнатов обясни, че университетите още от юни ще получат известно финансиране според настоящия си рейтинг. Както отбеляза той, влиза се в режим на състезание между университетите, но голямата крачка ще бъде след няколко години, когато специалности и факултети, които произвеждат трайно безработни, няма да бъдат финансирани.

В края на срещата Зорница Танева и Анелия Дакова от Студентския съвет подариха на министър-председателя спортен екип с логото на Пловдивския университет и му пожелаха след една година да дойде да го пробва в новата спортна зала. Върху копие на екипа те помолеха г-н Борисов и г-н Дянков да сложат своите подписи, което да бъде своеобразна гаранция за изпълнението на техните обещания, а след това да бъде запазен като експонат сред богатата спортна колекция на Университета.

Тильо Тилев

50 ГОДИНИ ПОЛУВИСШЕ И ВИСШЕ

Слово на проф. дин Людмил Спасов по случай юбилея на Филиал „Любен Каравелов“ – Кърджали

Уважаеми г-н Президент на Република България,

Уважаеми г-н Ректор на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“,

Уважаеми господа министри и депутати, г-жо областен управител и г-н кмет на гр. Кърджали,

Уважаеми гости, преподаватели и студенти,

Навършиха се 50 години от откриването в гр. Кърджали на първото в Родопите полувисше учебно заведение, днес Филиал на ПУ „Паисий Хилендарски“. Няма да бъде преувеличено, ако кажа, че историята на нашия филиал е част от историята на полувисшето и висшето образование в България, защото през всичките тези 50 години той достойно е изпълнявал функцията на Алма матер за Източните Родопи.

Идеята за създаване на полувисш Институт за начални учители в гр. Кърджали принадлежи на правителството на Антон Югов, в което министър на просветата и културата е Начо Папазов. На 19 декември 1960 г. на открития в града институт, с Постановление на Министерския съвет, е предоставен статут на полувисше учебно заведение. През 1964 г. правителството на Тодор Живков доразвива тази идея и Институтът за начални учители прераства в Институт за начални и прогимназиални учители.

Начело на колектива от всеотдайни и висококвалифицирани педагози, призвани да положат основите на полувисшето образование в Източните Родопи, е Георги Димитров Кьонев, директор на Института от основаването му до декември 1984 г. Под негово ръководство първоначално създадените методически объединения са трансформирани в 8 катедри. Скорпо е направена и първата стъпка към научно израстване в Института от преподавателя Петър Петров. През 1963 г. той е зачислен на задочна аспирантура по психология в Московския държавен педагогически институт.

В края на 60-те години в Института за начални и прогимназиални учители в Кърджали

Проф. Людмил Спасов – директор на Филиала

се обучават над 800 младежи и девойки от 16 окръга на страната – Старозагорски, Хасковски, Бургаски, Пловдивски, Софийски, Врачански, Видински, Търговишки, Разградски, Търновски и др. През 70-те години числеността на студентите нараства, а с това и потребността от нови зали и кабинети. През 1982 г. министърът на просветата Александър Фол тържествено открива изграденото разширение на учебния корпус. Студентите се сдобиват с плувен басейн, физкултурен салон, просторна библиотека, с кабинети и лаборатории по химия, физика, биология, музика и рисуване.

Трудно е да се обхване развиваната от преподавателите разнообразна и съдържателна извънаудиторна дейност. На 1 януари 1966 г. излиза първият брой на в. „Младежки жар“, орган на Института за начални и прогимназиални учители. Отговорен редактор е Стоян Щърков, преподавател по български език и литература. Учреден е и Студентски клуб за естетическо възпитание. Той е в основата на всички художественотворчески инициативи. Под негово ръководство се провеждат прегледи на самодейните състави, организират се срещи с видни представители на българската култура. През 1969 г. гости на студентите са световноизвестният български цигулар, носител на наградата „Паганини“ от Генуа 1961 г., Емил Камиларов и неговата съпруга, не по-малко прочутата цигуларка Дина Шнайдерман. По линия на техническото и научно творчество на младежта в Института са изградени 17 кръжока: по

радиотехника, по биология, по история, по химия, по журналистика и др.

През 1970 г. по инициатива на катедра „Физическо възпитание“ с ръководител Ангел Ангелов в Кърджали се провеждат първите игри на учителските институти в България, наречени по-късно „Спартакиади“. На 4 април 1983 г. стадион „Дружба“ в града се оказва малък да побере 10-те хиляди граждани, дошли на откриването на 13-та Спартакиада на учителските институти. Изпълнената масова гимнастическа композиция от 400 възпитаници на Института е по всеобщо мнение „апотеоз на свършенството и красотата“. От 23 участия в републикански състезания и спартакиади кърджалийските студенти 15 пъти са комплексен победител и 18 пъти шампиони по волейбол.

През 1966 г. ръководството на Института установава делови връзки с Иркутското педагогическо училище, а през 1976 г. и със Североосетинския държавен университет в Орджоникидзе (дн. Владикавказ). До 1984 г. се осъществява постоянен обмен на студентски бригади между Института за начални и прогимназиални учители и Североосетинския университет.

През 1984–1986 г. начело на Института е проф. Йордан Шопов, дългогодишен преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“. Той насърчава преподавателския състав към научно израстване. Грозданка Ленкова, Маргарита Славова, Сийка Христова стават докторанти в СУ „Св. Климент Охридски“. Дисертации защитават Ангел Ангелов, Иван Костов, Филип Чуренев, Касим Юнузов. Хабилитират се Петко Кръстев, Чуренев, Юнузов, Костов, а по-късно и Грозданка Ленкова.

През 60-те – 80-те години всеотдайният труд на преподавателите е високо оценен. По случай 24 май, денят на славянската писменост и българската култура, с Указ на Президиума на Народното събрание с орден „Кирил и Методий“ I степен са удостоени Георги Кьонев, Параскева Пищикова и Петко Кръстев. С орден „Кирил и Методий“ II степен – Радка

Новодрянова, а с орден „Кирил и Методий“ III степен – Махмуд Якубов, Юрий Геров, Цветана Проданова, Лилия Попова, Тодор Стоянов, Али Джаферов, Иван Костов, Иван Петков.

От 1986 до 1996 г. Институтът за начални и прогимназиални учители се развива под ръководството на д-р Татяна Стойкова, Тодор Стоянов и доц. д-р Стоян Танев. През 1992 г. Кърджалийският институт е трансформиран в Полувисш педагогически институт. Двата отдела, начален и прогимназиален, са закрити и на тяхно място са открити специалности с педагогически профил. Това е важно събитие от живота на Института, но за историята на образованието в Източните Родопи паметна ще остане датата 23 април 1996 г. На този ден правителството на Жан Виденов приема Постановление за преобразуване на Полувисшия педагогически институт „Любен Каравелов“ – Кърджали във Филиал на ПУ „Паисий Хилендарски“. На състоялото се по този повод тържество в Кърджали просветният министър акад. Илчо Димитров заявява: „Преобразуването на вече бившето полувисше училище е закономерна и навременна стъпка, която градът заслужава и която е свързана с цялостната реформа на българското образование... Новият Университетски филиал ще изпълнява отговорна просветна мисия, ще подготвя преподавателски кадри с вузовски ценз и ще играе първостепенна роля в културния живот на Родопите, защото неговото равнище ще бъде индикация на образованието у нас.“

През 1996–2004 г. преподавателският колектив, под ръководството на доц. Иван Костов, насочва усилията си към укрепването на Филиал „Любен Каравелов“ като университетска структура. През следващите години Филиалът постепенно се разделя с чисто педагогическото си битие. Открити са специалностите: „Стопанско управление“, „Екология и опазване на околната среда“ и „Туризм“. Днес се осъществява обучение по шест бакалавърски специалности,

ОБРАЗОВАНИЕ В ИЗТОЧНИТЕ РОДОПИ

➔ от стр. 4

акредитирани от Националната агенция за оценка и акредитация за срок от 6 години, с общ капацитет 1320 души. На придобилите образователно-квалификационната степен „бакалавър“ се предоставя възможност да продължат образованието си във Филиала в магистърски програми на Философско-историческия факултет и на Факултета по икономически и социални науки при ПУ „Паисий Хилендарски“.

Една от важните стратегически задачи на настоящото ръководство на Филиала – проф. Людмил Спасов, доц. Ваня Найденова и доц. Дора Щерева, е решителното подобряване на материалната база. На разположение на студентите са аудитории и зали, оборудвани с климатици, 5 мултимедийни и 2 компютърни кабинета, 1 мултимедийна аудитория, фитнес зала, кабинет по музика. Филиалната библиотека е с книжен фонд около 48 000 тома и автоматизирана система, осигуряваща достъп до информационните масиви на НБКМ.

Отбелязан е значителен напредък в развитието на преподавателския състав. Научна и образователна степен – „доктор“ придобиват главните асистенти Мая Горчева, Иван Илиев, Елисавета Семерджиева, Ива Докузова, Дора Щерева, Димитър Арнаудов. Успешно приключват хабилитациите си за доцент Ваня Найденова, Дора Щерева и Димитър Арнаудов. Освен това са привлечени и назначени като главни асистенти с научна и образователна степен „доктор“ 3-ма историци, един в областта на стопанското управление и един по туризъм.

В настоящия момент във Филиала работят 1 професор, 4 доценти, 8 главни асистенти – доктори, 12 главни асистенти и 5 старши асистенти. През годините хонорувани лектори са: акад. Васил Гюзелев, проф. Цв. Георгиева, проф. Елена Грозданова, проф. Димитър Саздов, проф. Антонина Кузманова, проф. Н. Овчаров, доц. Пламен Павлов – история, чл. кор. Иван Добрев, проф. Иван Куцаров, доц. Запрян Кузлуджов – филология, проф. Божидар Русев, проф. К. Геров – стопанско управление, проф.

Мими Николова, доц. Младенов – екология, доц. М. Нешков, доц. Ст. Маринов, доц. Ив. Марков – туризъм, и др. Това са водещи в своите области изследователи и преподаватели.

Филиал „Любен Каравелов“ и местният клон на Съюза на учените в България са съорганизатори на проведените в Кърджали научни конференции: „Науката в условията на глобализация“ – 2008 г. и „Наука и общество“ – 2010 г. През 2009 г. във Филиала са проведени Майски четения с участието на преподаватели от СУ „Св. Климент Охридски“, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, Икономическия университет – Варна и научни сътрудници от Института за история при БАН.

Във Филиала е поставено

ните предходници традиции. Във Филиала успешна дейност развива Музикално-театрална трупа с ръководители гл. ас. Светла Дамакова и гл. ас. Пламен Геров. Студентите ежегодно изнасят концерти в града в домове за стари хора и за сираци, при откриване на учебната година, за студентския празник – 8-ми декември, и за 24 май. Продължени са и постигнатите в миналото забележителни спортни резултати. Мъжкият отбор по волейбол на Филиал „Любен Каравелов“ с треньор Янчо Станков е шампион на Асоциацията за студентски спорт в България за 2008 г. и за 2009 г.

Филиалът на ПУ „Паисий Хилендарски“ в продължение на половин век успешно изпъл-

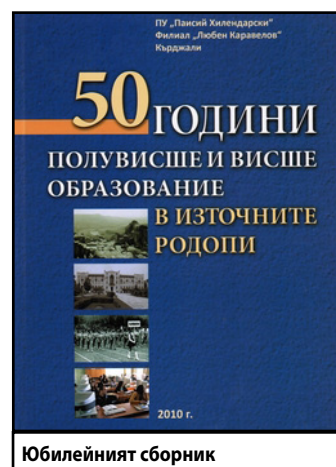

На преден план официалните гости, сред които са президентът Георги Първанов, кметът Хасан Азис, ректорът доц. Запрян Козлуджов

началото и на издателска дейност. Отпечатани са докладите от Майските четения в два тома, юбилейната книга „50 години полувисше и висше образование в Източните Родопи“ и два учебника. В три луксозни тома са издадени докладите на участниците в предстоящата научна конференция „Традиции и приемственост“. Тези книги, полиграфически бижута, са дело на издателството на г-н Нейко Генчев „Фабер“. Възползвам се от случая сърдечно да благодаря на г-н Генчев, както и на общинските кметове от областта и лично на кмета на гр. Кърджали г-н Хасан Азис, без чиято материална помощ издателските намерения на филиалното ръководство трудно биха се реализирали.

Уважаеми гости, днес преподавателите и студентите от Филиала с достойнство продължават установените от тех-

нява своята просветна мисия в Източните Родопи. За периода 1960–2010 г. полувисше образование завършват 4535 начални и 8842 прогимназиални учители, а образователно-квалификационна степен придобиват 1563 младежи и девойки. Възпитаници на Филиал „Любен Каравелов“ са Мария Терзиева, директор на СОУ „Братя Миладинови“ – Пловдив, Недялка Кюпреджиева, директор на СОУ „Йордан Йовков“ – Кърджали, Галина Добрева, директор на ОУ „Христо Ботев“ – Ардино, доктор Елисавета Семерджиева, Десислава Арнаудова и Костадинка Тодорова, преподаватели във Филиал „Любен Каравелов“, Йордан Шиков, кмет на район „Родопи“ – Пловдив, Себихан Мехмед, кмет на община Крумовград, Шукран Идрис – на община Кирково, Айдын Осман – община Черноочене, Бахри Юмер, депутат в VII ВНС

и 36-то Народно събрание, сега кмет на община Джебел, Ахмед Юсеин, депутат в 38, 39, 40-то Народно събрание, Расим Муса, депутат в 39-то Народно събрание. Нашето учебно заведение са завършили спортисти, защитавали националната чест на България: заслужилите майстор на спорта Таня Гогова, най-добрата волейболистка на България за ХХ в., капитан на националния отбор през 1975–1981 г., участничка в олимпийските игри в Москва през 1980 г., майсторът на спорта по вдигане на тежести Георги Власов и Невен Нешев, четирикратен шампион на България и двукратен балкански шампион по плажен волейбол.

Уважаеми г-н Георги Първанов, за нас е голяма чест, че се съгласихте да бъдете патрон на тържествата по отбелязването на юбилея, че сте тук като държавен глава да споделите нашата радост, за което най-сърдечно Ви благодарим.

Уважаеми доц. Козлуджов, уважаема г-жо Таушанова, уважаеми г-н Хасан Азис, уважаеми гости, благодаря Ви, че се отзовахте на поканата ни и че сте сред нас в този паметен за колектива на Филиал „Любен Каравелов“ ден.

Скъпи колеги, преподаватели и студенти, в навечерието сме на един от най-хубавите наши празници – 24 май, денят на славянската писменост и българската култура. Нека си пожелаем да продължим в днешно време с неуморен труд свящото дело на солунските братя Кирил и Методий. Нека с делата си достойно да отстояваме и заветите на нашия патрон, големият революционер и просветител Любен Каравелов.

Честит Юбилей,
ЗА МНОГАЯ ЛЕТА!

Пионер в науката, любимец на студентите

(Портрет на професор Борис Полнарев)

Проф. д-р Никола БАЛАБАНОВ

Откакто напусна Университета, са изминали 35 години, но тези, които го познаваха – студенти и преподаватели, не са го забравили. Защото той беше уникален преподавател, ерудирани учен и обаятелен човек. Характерът и достойнствата, които притежаваше, сякаш бяха духовни проекции на отсечките от лъкатушния път, изминат от него. Роден в Истанбул, учил в Париж, завършил медицина в София, реализирал младежките си амбиции в два пловдивски университета и, усвоил мъдростта на професията, отново заминава в столицата, за да отдаде знанията си в Академията на науките – това е неговата житейска траектория. От Истанбул взел ориенталската доброта и щедрост, от Париж – галантността и френския хумор („мек, пенлив и блестящ като тяхното шампанско“, според Хайне), от Пловдив – самочувствието на утвърден специалист.

Той действително се извисяваше като своеобразен връх сред нас. За това и досега много го приемат като една от емблематичните фигури на Университета през онези години. Случаят напомня за ситуацията с връх Арарат – въпреки че отдавна гордата планина е в територията на Турция, арменците продължават да го смятат за свой символ и го държат като елемент на държавния си герб. Става дума за

ПРОФЕСОР БОРИС ПОЛНАРЕВ

Той постъпи при нас през 1963 година и стана една от опорите на специалността „Биология“. Имаше вече извървян успешен път на преподавател и изследовател в Пловдивския медицински институт и изграден авторитет на един от авангардно мислещите медици в страната. Още през 1962 г. беше издал книгата „Кибернетика и медицина“, което го постави сред пионерите на модерната медицина у нас. В Алманаха на Медицинския университет – Пловдив от 2010 г. за него е написано: „Ранните интереси на Б. Полнарев към кибернетиката доведоха до въвеждането на методите ѝ при обработката на клинично-диагностична информация от колектив, ръководен от проф. Н. Бошев. Създадени са апарати (златен медал на Пловдивския мострен панаир) и първите в страната компютърни програми за диагностика на вътрешни и детски болести, както и на заболявания в областта на акушеро-гинекологията“.

Може би корените на неговия професионализъм трябва да се търсят в „началните условия“ и първите отсечки от

НЕОБИКНОВЕНАТА БИОГРАФИЯ НА БОРИС ПОЛНАРЕВ

„Неведомите пътища господни“ или по-скоро бурните съби-

тия в Русия след Първата световна война са довели в София неговия баща Лев Борисович, тръгнал с руска театрална трупа за Истанбул. Временният му престой в нашата столица се оказал съдбоносен. Тук срещнал една очарователна 16-годишна ученичка, която го омагьосала. („Сякаш мълния ме удари, когато я видях“, споделя по-късно със сина си). След време, вече женени, двамата заминават за Истанбул, където Лев Борисович – първокласен пианист, е получил ангажимент за работа. В този космополитен град – мост между два континента и две култури, се ражда Борис Лев Полнарев.

Много скоро след това професията на бащата отвежда семейството в друг световен град – Париж. Тук Борис Полнарев изкарва по-голяма част от ученическите си години, тук той усвоява езика и културата на великата нация. В продължение на 15 години диша атмосферата на един от най-красивите градове в света, докосва се до неговата голяма култура и възпитава в себе си уважение към духовните ценности. За това способства и средата, в която работи неговият баща – признат маестро, който е аккомпанирал дори на легендата на френските шансонети – „греховната“ Едит Пиаф. Друг интересен факт е, че известно време семейство Полнареви е наемало квартира в дома, в който някога е живял Ван Гог.

След години, вече при нас, Б. Полнарев обичаше да споделя

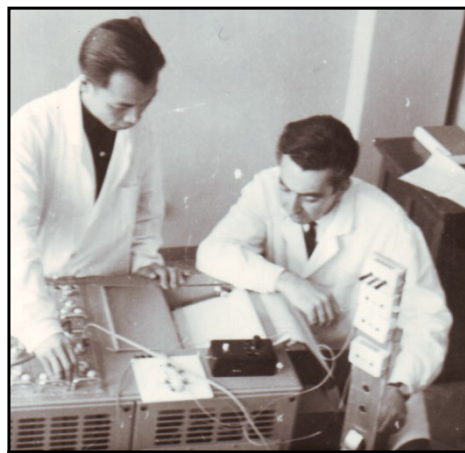
спомени за онези юношески години, да говори за магията на музиката, в чиято атмосфера е израснал, и нейните невероятни нови проявления. Аз – съвършен лаик в тази област, винаги го слушах с благоговение. Не съм забравил един от неговите споделени спомени. Връщайки се от училище в един пролетен ден, той забелязал спуснати по сградите черни знамена. Помислил, че е починал някой голям държавник и

явява при декана на медицинския факултет проф. Методи Попов. Професорът се колебае, защото закъснението е голямо, но може би решителният вид на кавалериста и особено острата му сабя са довели до положително решение (по шеговития разказ на Б.П.)

През 1947 г. Борис Полнарев завършва медицинското си образование и през следващата година постъпва като асистент в наскоро открития в Пловдив (през 1945 г.) университет с медицински факултет.

КАРИЕРАТА НА БОРИС ПОЛНАРЕВ

Започва успешно под ръководството на проф. Василий Заявлов, а по-късно в сътрудничество с проф. Никола Бошев. Неговата творческа активност особено силно нараства след няколко години преподавателска и изследователска

Проф. Полнарев със свой аспирант от Виетнам

попитал един от чакащите на плацата шофьори за кого е траурът. „Нима не сте чули господи-не?! Шаляпин почина.“

Той разказваше за случая с вълнение, заедно с него се вълнувах и аз, като се възхищавах на тази нация, възпитала в своите поданици такова високо уважение към хората на изкуството. (Вярно, и в нашата най-нова история има примери за всенародна скръб, само че при смъртта на голям футболист.)

Последните две години от ученичеството Борис Полнарев изкарва в софийската френска гимназия. Завършвайки я с отличен успех, той кандидатства за медицина в Софийския университет. Балът му не достига с една стотна, за да бъде приет, и съдбата го отвежда на военна служба в кавалерийския ескадрон на гр. Щип. След един месец служба, вече усвоил първите правила за общуване с поверените му коне, получава с голямо закъснение известие, че е приет за студент и веднага тръгва за София. С униформата и амуниците си (без коня!) се

работа. През 1960 г. заедно с Н. Бошев и А. Бонева издава книгата „Физиологични основи на душевния живот“. През 1961 г. в съавторство с проф. Бошев издават първия в катедрата учебник по физиология на човека. През следващата година двамата автори подготвят монографичния справочник „Нормални биоконстанти на човешкия организъм“, предназначен за студенти, преподаватели и професионалисти. И двете книги по-късно се преиздават. През 1962 г. излиза споменатата вече книга „Кибернетика и медицина“.

С този сериозен актив през 1963 г. Б. Полнарев се хабилитира в нашия университет и създаде една от основните катедри в специалността Биология. През следващите години привлече в нея свои колеги: доцент Иван Петров и асистентите А. Тачев, П. Грозданова и Г. Николов. „Медицинската“ катедра се наложи като едно от необходимите звена в обучението на сту-

Успешно представяне на юристите В състезание по решаване на казуси

**Георги ГАНЧЕВ, гл. ас. по граждански процес
Юридически факултет**

На 29.04.2011 г. се проведе първото междууниверситетско състезание по решаване на казуси в сферата на гражданското и търговското право, организирано от Центъра по юридически науки на Бургаския свободен университет. В състезанието взеха участие осем отбора от различни юридически факултети – четири от Бургаския свободен университет и по два от Югозападния университет и Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Журието беше формирано от изтъкнати хабилитирани преподаватели и асистенти в областта на цивилистиката, начело с доц. д-р Силви Чернев (председател на Арбитражния съд към Българската търговско-промишлена палата и преподавател по гражданско процесуално право в БСУ и ПУ), представители на трите участ-

ващи университета.

Участниците имаха за задача да подготвят и представят становище на ищцовата, съответно ответниковата страна, според жребий, което да бъде подкрепено със солидна правна аргументация. Отборите се състезаваха по двойки, като всеки от тях имаше възможност да представи позицията

си в 8-минутно изказване, последвано от реплика и дуплика. Първият етап на състезанието завърши със съвещание на журито, което определи отборите, преминаващи в следващия кръг. До финалите достигнаха гостуващите отбори от юридическите факултети на ЮЗУ и ПУ, където с оглед представянето им бяха класирани от първо до четвърто място.

Отборите на ЮФ при ПУ заеха **второто** и **четвъртото** място. На второ място беше класиран екипът на Андреан Славчев, Станислава Латева и Борис Курдалиев (4-ти курс), на четвърто – този на Даниела Арабаджийска и Ваня Митева (4-ти курс), заед-

но с Виолета Тачева и Деница Ганчева (3-ти курс).

Постижението може да бъде окачествено като безспорен успех, още повече че участниците пристигнаха за състезанието непосредствено преди неговото начало, без възможност за каквато и да е почивка. Нека поздравим участвалите студенти за положените значителни усилия за доста краткото време на предварителна подготовка и представянето на самото състезание!

Състезанието приключи с връчване на сертификати на отборите-финалисти и с пожелания за нови срещи на следващи форуми за решаване на казуси.

➔ от стр. 6

дентите биолози (за сравнение, опитите да се създаде катедра по селско стопанство претърпяха неуспех).

През 1970 г. Б. Полнарев беше избран за професор. Под негово ръководство разработиха и успешно защитиха дисертации д-р А. Тачев и д-р П. Грозданова, както и един виетнамски аспирант. В продължение на няколко години професорът беше назначен и за ръководител на катедрата по физическо възпитание и спорт. Под негово влияние катедреният колектив провеждаше изследвания на корелациите на няколко анатомио-физиологични показатели на студентите и резултатите от техните контролни изпити. Самият той провеждаше изследвания за дейността на сърдечносъдовата система в хода на тренировъчните процеси. (От любопитство и аз съм се качвал на неговия тренировъчен велосипед.)

ОСОБЕНО СИЛНО ВПЕЧАТЛЕНИЕ

на студентите правеха неговите лекции. За разлика от маститите професори в специалността (напр. Ж. Ламбрев и З. Бонев), които следваха традиционните форми на „четене на лекции“ (в буквалния смисъл на думата), той свободно излагаше учеб-

Пионер в науката...

ния материал. Студентите споделяха възторга си от изящното му слово, подредено без нито една излишна дума, с необходимите научни аргументи, с ясно изложение и с голямо интелектуално съдържание. Той беше истински гравьор на словото!

Още един „аристократичен“ жест на проф. Б. Полнарев правеше силно впечатление на студентите – неговият стил на изпитване. Когато студентът влиза в кабинета му, професорът става, ръкува се с него и му предлага билетите за изпит. След успешно положен изпит, отново с ръкостискане подава книжката. Не зная дали това е „патент“ на проф. Полнарев, или е пренесъл някаква традиция от Медицинския институт (неговите преподаватели се приемаха като интелектуални аристократи на пловдивското академично общество), но такова поведение на преподавателя се запомня за цял живот.

Не само студентите уважаваха и обожаваша проф. Полнарев, той се ползваше с всеобщ авторитет. Независимо от интелектуалното си превъзходство в поведението му нямаше никаква суета и високомерие. Затова, разбира се и заради изградения авторитет,

беше избран за профпредседател на Университета.

Проф. Полнарев беше не само изящен словесник, а и остроумен събеседник, умееше да разрежда разговорите с находчиви шеги. Тази способност той е запазил и досега.

При всеки наш разговор по телефона той обогатява моя запас от шеги и афоризми. Ето някои от тях:

„Какво е животът? – Заболяване, което се предава по полов път и завършва със стопроцентова смъртност.“

„Какво е щастието? – Добро здраве и лоша памет.“

Не мога да не споделя как преди години, пак по време на един телефонен разговор, професорът

„РАЗКРИ“ ЗАГАДКАТА АЙНЩАЙН

„Балабанов, искаш ли да ти обясня как на Айнщайн е хрумвало да разработва теорията на относителността?“ – усещам по гласа му, че ще ме зарадва с поредно оригинално хрумване. „Всички се чудят – продължава професорът – как един чиновник в патентно бюро е стигнал до своята гениална идея. Аз се досетих. Взemi един лист и химикалка и пиши! Най напред

напиши немската думичка „айн“.“

Аз послушно записвам: „ein“.

„Остави 2-3 празни позиции и отново напиши същата дума.“

Аз следвам указанията му: „Ein.....ein“.

„Сега на празното място между двете срички постави буквите „s“ и „t“. Виж какво се получава.“

Получава се името на учения „Einstein“.

„Обяснявам – казва Полнарев – седи си младият чиновник на бюрото, скучае и разсеяно пише името си на празен лист пред него. Веднъж, втори път и т.н. Изведнъж се взира в написаното и вижда между симетрично разположените срички „Ein“ символите на пространството и времето „s“ и „t“. Ето с какво трябва да се заема – си казва бъдещият учен и се залавя с разработването на теорията на относителността“.

Шеговитото хрумване на професора заслужава да влезе в хумористичните енциклопедии.

Такъв е той, професор Борис Полнарев – отдавна напуснал Университета, но оставил трайни следи в неговата история, която ние, по-младите му колеги и особено тези в създадената от него катедра, продължаваме да обогатяваме със своите действия и постижения.

Личност и звание...

Асен Карталов

Личността и званието?! Какво е тя, какво е то, какво е отношението между тях? Нужно ли е званието на човека? Нали повечето от хората нямат звания. Живеят със собствените си личности. Вероятно със званието се измерва величието на човека? Но нали и много велики хора ги познаваме и помним не с някакво си звание, а с личността им? Сократ, Платон, Аристотел, Питагор, Епикур, Сенека, Бейкън, Док, Хобе, Декарт, Лайбниц, Волтер, Хелвеций, Русо, Юго, Гюте, Шилер, Шекспир, Байрон, Пушкин, Толстой, Достоевски... нямат звания именно защото са велики. Те са велики с личността си. Няма потребност от звание. А има немало и такива велики хора, които имат звание. И тях не ги знаем по званието, а по личността им. Исак Нютон, Алберт Айнщайн, Кант, Хегел, Шопенхауер, Ницше, Фройд са професори, но ги знаем и помним само с имената им, които означават величието на личностите им. Вероятно званието е плод на човешкото самолюбие, тщеславие, славолюбие, то е „суета на суетите"... А може би в някои професии и дейности то е нужно, дори задължително, макар и хората да не изпитват потребност от него. Въпроси, въпроси, които имат и някакви отговори.

Всеки човек си има свои отговори. И аз се осмелявам да търся своя. Не само си задавам въпросите. Размишлявам по тях. Мисля тихо, мълчаливо, безшумно. Мисля в себе си и за себе си. Не е ли достатъчно? Би трябвало да се задоволя само с това. Защо се изкушавам да изричам мислите си в озвучена реч? Искане се да ги чуят и други хора, за да разбере приемат ли ги или не се съгласяват с тях. Но зная ли дали те желаят това, дали имат потребност от моите мисли? По вълнуващия ме въпрос – може би те имат свои мисли, понякога дори много по-значими и мъдри, дори по-остроумни, по-изящни и красиви.

Успокоявам се с това, че пиша и публикувам тези редове не с познавателна и образователна цел. Нямам намерение никого да поучавам и образован. Не смятам да впечатлявам с „нови истини“. В областта на хуманитарната култура „нищо

Асен Карталов

ново под Слънцето“. Моите размисли са с морална насоченост. Те са насочени към такива хора, които самоуверено ще кажат, че това не се отнася за тях. Аз пък им казвам, че става дума именно за тях. За онези, които се идентифицират не с личността си, а със званието. Има ги и сред нас...

Но да продължа по същество. За да се осмисли по-добре отношението между личност и звание, много е важно да се знае какво са те безотносително, сами по себе си, поотделно – най-напред какво е личността, а след това какво е званието?

КАКВО Е ЛИЧНОСТТА?

В науката и в реалния човешки живот има отговор. Тук само ще го припомним. В Теорията за личността централно място заемат три основни понятия – индивид, индивидуалност, личност...

Отделният човек се ражда индивид. Основната му несъзнана и съзнана цел е да стане личност. Това е дълъг процес, който продължава почти през целия му живот. Индивидът е стартовото състояние в развитието на всеки човек. Той е специфичен, различен генотип, уникална разновидност от човешкия биологичен вид, с определен генетичен заряд, който е кодиран в биохимичните структури на ДНК, РНК и др. Развива се като човек в общуването с другите хора, в процеса на образованието и възпитанието, с включването и участието си в различните човешки дейности, професии и социални роли.

Индивидът се развива и става индивидуалност. Индивидуалността е по-висш етап в развитието на индивида. По съдържание тя се образува от индивид и проектираното върху него влияние на социокултурната среда, с цялата действаща систе-

**Ах, званията, званията!
Мечтаят за тях тези, които не ги заслужават.
Нехаят за тях онези, които ги заслужават.**

ма от ценности, ценностни ориентации, оценъчни критерии, условияности, правила, норми, стандарти, модели на поведение и начини на живот. Колкото е по-благоприятен генетичният заряд на индивида и по-богата, по-развита, по-разнообразна е социокултурната среда, в която живее – учи се, възпитава се, труди се, индивидът, толкова по-богата и съдържателна е човешката индивидуалност. Отделният човек е индивидуалност докато е предимно обект на външно социокултурно въздействие, докато предимно усвоява опита и ценностната система на обществото. На този етап индивидът е активен обект, върху който се отпечатват, проектират въздействията на обществото. Тук обществото прави индивидуалността. Индивидуалността е също активна и инициативна, но в нея преобладава състоянието, което я определя повече като обект, отколкото като субект...

Уникалната човешка индивидуалност става личност едва когато се превърне от обект в субект на социокултурната среда, когато чрез участието си в различните човешки дейности, професии, роли започва да се проектира, да отпечатва оригиналния си принос в делата и живота на обществото. В етапа на индивидуалността заложбите се развиват в способности. Способностите продължават да се развиват и проявяват в различните дейности и социални роли на личността. Чрез тях личността се отпечатва в делата и живота на обществото. Така например личността на преподавателя се проектира върху мисленето, поведението и начина на живот на студентите. Той ги респектира с личността си, а не с необикновеното си звание. Те помнят личността, а не званието му. Запомнят и званието, ако то е било знак на една голяма и значима личност.

Човешката личност не е някаква обща субстанция, която се съдържа във всеки индивид или индивидуалност. Тя е трайно, устойчиво единство от субстанциални, функционално-ролеви и релационни характеристики. Субстанциално са вродени. Те са

кодирани в генотипа на индивида и са определящи. Определят границите на хоризонталното и вертикалното развитие на личността. Другите характеристики са придобити. Придобиват се и се развиват в общуването на индивида с другите хора, в участието му в определени човешки дейности и роли.

Човешката личност е разнообразна. Разнообразието е в най-различно отношение. В зависимост от това е възможно най-различно типологизиране на личността. Световноизвестният швейцарски психолог и антрополог Карл Густав Юнг има отделна книга, която е посветена на тази тема. Заглавието на прочутата му книга е „Психологически типове“. Юнг насочва познавателния ни интерес към два типа личности – екстравертен и интравертен. Той ги нарича основни и смята, че всеки индивид носи в себе си и екстраверсията, и интраверсията, но относителното преобладаване на едната или другата определя спецификата на типа. Два основни типа се различават и определят от насочеността на субекта в отношението субект-обект. При екстраверта субектът е насочен навън, към обекта, докато при интраверта насочеността му е навътре, към самия субект, към себе си. Екстравертният тип е същевременно емоционален, рационален, ирационален, а интравертният е мисловен, интуитивен, рационален, ирационален...

В структурен аспект психиката е усещане, емоция, памет, мислене, интуиция... Адекватно на това Юнг говори за различни типове личност – сетивен тип, емоционален тип, мисловен тип, интуитивен тип...

Значително е разнообразието на личностите типологии в книгата „Човекът и неговите личности“ на Желю Желев. В различен аспект човекът е първична (обикновена), юридическа и гражданска личност. В зависимост от степента на своята интелигентност и на способностите си личността е посредствена, способна, талантива, гениална. По мястото и ролята им в промяната и развитието на обще-

➔ от стр. 8

ството личностите са филантропи, просветители, реформатори, революционери, а също така първооткриватели, основоположници, апостоли, редови поборници. Във връзка с мащаба на дейността и творчеството им те са световни, регионални, национални, локални. Личностите в областта на науката са поне четири типа – организатори, експериментатори, генератори на идеи, теоретици. Няколко типа са личностите и в преподавателската дейност – посредствен, способен, талантлив, гениален, рационален, емоционален преподавател.

Човекът може да бъде също така потенциална, действителна, формална личност. Действителната личност е собствената, която принадлежи на индивида, на индивидуалността. Формалната личност е медийната и институционалната. Това се случва, когато индивидът е почти лишен от собствена личност или личността му е обикновена, много малка и незначителна. На такъв индивид медиите и институциите му създават личността. Затова такива индивиди проявяват завидна медийна и институционална активност. Те се стремят към медийни изяви, към постове и длъжности. Хората, които имат собствена личност и са известни с нея, избягват медийната и длъжностната изява. А има и хора, които не са известни със собствената си личност, но не се притесняват, тревожат и безпокоят, защото не робуват на самолюбието и суетността си. Те се трудят тихо и безшумно, без да правят специални усилия да бъдат забелязвани. Живеят почти незабелязано, а не шумно, дори скандално, с постоянно самоорганизиращи промоции, показни спектакли, в които се самоизживяват като велики герои...

Сред голямото разнообразие на човешките личности се откроява и един друг тип личност – удивителен и твърде загадъчен... Това е харизматичната личност. Тя е привлекателна, обаятелна, чаровна, пленителна, магнетична, омагьосваща, омайваща, опияняваща, щедра, благоразположена, любвеобилна, светла, слънчева, лъчезарна, която най-силно излъчва топлина, доброта, нежност, която почти сугестира хората, с които общува, пленява ги, привързва ги, събира ги, приобщава ги, обединява ги, сплотява ги, „владее“ ги и ги води...

След скромния опит да

постигнем някакво приблизително определение на личността, нека продължим размишления си за смисъла, значението, за ролята на званието в живота на човека, на личността.

КАКВО Е ЗВАНИЕТО? И на този въпрос не само науката (теорията), но и „вечно зеленото дърво на живота“ дават отговор. Тук само ще го припомним...

Едно от странните, по-необикновени явления в живота на хората, което се отличава с някаква особена тайнственост и загадъчност, е придобиването и притежаването на най-различни звания – съсловни и професионални. Съсловните са по наследство. Те се онаследяват, а професионалните се придобиват, свързани са с личностите на хората. В човешкото общуване такива хора общуват не само с личностите си, но и със званията си. Понякога дори на преден план изпъква значимостта на званията, а не на личностите. Повечето от носителите на званията толкова свикват и се вживяват в тях, че стават много чувствителни и нараними, когато другите забравят званията им или нарочно не ги назовават при служебното или неформалното общуване с тях. Създава се впечатлението, че държат повече на званието, отколкото на личността си. Мълчаливо се съгласяват, че званието или допълва, обогатява и подсилва личността, или я създава, когато носителят му почти няма собствена личност. При запознаването си с другите подобни хора си казват личното и фамилното име, но всякога, почти задължително, казват званието си преди изричането на личното си име. При наследствените съсловни звания това е винаги задължително. Задължително е и при придобитите звания в някои човешки дейности и професии.

В необятния свят на различните човешки професии и дейности се придобиват и носят звания в няколко сфери на човешкия живот – на образованието, на изкуството, на спорта, във военния живот, в църковно-религиозния живот и т. н. Във военния и църковно-религиозния живот произнасянето на званието е задължително. В другите професии и дейности е доброволно. А в университетското образование е абсолютно доброволно. При общуването си с преподавателите студентите са свободни да избират между личността и званието. Повечето от студентите ги впечатлява не толкова званието, колкото силната, голямата, творческата личност на преподава-

теля. Такива студенти назовават името на преподавателя, а не името на неговото звание – доктор, доцент, професор. Големите преподаватели се отнасят с чувство за хумор, шегуват се със званията и титлите си, докато други, особено онези, които се идентифицират не с личността си, а със званието си, са много ревниви... Те държат студентите да ги назовават със званието им и ги коригират при неволни грешки – доцент съм, не съм асистент, не съм доцент, а съм професор...

Съсловните наследствени звания бяха премахнати във всички държави с републиканско управление. Те продължават да съществуват в някои конституционни монархии и в редица държави от Азия и Африка. Придобитите звания в много човешки професии и дейности също са една реалност почти в живота на всяко общество, във всички краища на света. Званието е нужно. Без него не може. Вероятно „върши“ някаква работа, има някакво значение, означава нещо...

Какво е то? Званието е знак. Знакът носи някакво значение. С него се означава нещо. Има най-различни знаци, с които се означават най-различни неща. Дори съществува наука за знаците и означаването, която се нарича Семиотика. Всяко означаване се състои от четири неща – знак за означаване, субект, който определя значението на знака, субект, който извършва означаването, и нещо, което се означава. Самият човешки говорен и писмен език е знакова система. Всяка дума е знак за нещо, назоваване на нещо. Опознаването на всяко нещо е невъзможно без назоваването му с думи. В думите се обективира знанието ни за нещата от света.

Званието е дума, с която означаваме, назоваваме, изразяваме, оценяваме, уважаваме, стимулираме дадено нещо в човека. То е знак за диференцирано означаване и оценяване на личността в едно или друго отношение. С него се означава и оценява различието между личностите по способности, по качество, постижения и резултати в тяхната професионална дейност. Със званието се отбелязват и различните етапи във вертикалното развитие на личността, в развитието на личността – отдолу нагоре... То е не само знак на позитивна оценка и високо уважение към значимата и открояващата се личност, но и стимул в нейната работа, за нейното развитие.

Натрупаният житейски опит

ни убеждава, че званието няма самостоятелно битие. Носителят на званието е личността. Отношението между личността и званието е причинно-следствено. Личността е причината, а званието е следствието. Това е прекалено очевидно, еднопосочна, еднозначна, линейна зависимост, която не се нуждае от „изследване“. Тя се забелязва, „открива“ се и се разбира на житейско равнище, в рамките на обикновеното човешко съзнание, на здравия разум...

Съвсем очевидно е, че **ЛИЧНОСТТА ОПРЕДЕЛЯ ЗВАНИЕТО, А НЕ ЗВАНИЕТО ОПРЕДЕЛЯ ЛИЧНОСТТА.** Личността и званието са различни величини – определяща и производна. Званието е производна величина на личността. Личността определя значимостта, стойността на званието. То няма собствена стойност. Личността е реалният носител на определени качества, дарби и способности, успехи и постижения, които се възпроизвеждат в званието. Званието само ги изразява, означава и оценява. То не ги притежава.

Щом званието е адекватно на личността, то е знак за различаване и разграничаване на хората с различна степен на интелигентност, на професионализъм, на дарби и способности, на постижения и успехи в рамките на еднородна дейност или професия. То разграничава хората с различни звания, които са на различни хоризонтални във вертикалното си развитие. В рамките на едно и също звание обаче то ги „изравнява“ и уеднаквява, но не по способности, по качеството на работата им, а по заплащането на труда, защото не е по резултатите от извършения труд, а по званието и длъжността.

Званието е не само знак, позитивна оценка на предимства, дарби и способности, успехи и постижения в работата на личността. То може и да прикрива пред другите хора липсата на тези неща. Но то е почти безсилно в тази си роля. Щом личността е незначителна и слаба, званието не може да я спаси, да я направи силна. Званието няма собствена сила. То носи силата на личността...

В зависимост от отношението между личност и звание в нашия университет има поне четири типа преподаватели или академични личности. Опитвам се да ги „дефинирам“ относително, приблизително точно и да ги подредя в подреждането и изброяването им съвсем услов-

Личност и звание...

но. Първият тип се отличава и самоопределя с равенство на личност и звание – колкото е величината на личността, толкова е и величината на званието. Този тип преподаватели преобладават. Те определят академичния образ на Университета. Тези преподаватели се самоидентифицират с личността си, а не със званието си. Те са съдържани, умерени и някои дори безразлични в отношението си към званието – ценят го, зачитат го, уважават го, защото е адекватно на личността им, но гледат на него и с чувство за хумор, с лека, елегантна самоирония...

Вторият тип преподаватели са с неравенство на личност и звание. Величината на личността е по-малка от величината на званието. При такива преподаватели личността не може да запълни званието. В него има луфт, нещо празно, незапълнено. При третия тип преподаватели величината на личността им е прекалено малка, в някои случаи дори нищожна, че те не заслужават званието си. Такива преподаватели са тръгнали да се изкачват по един прекалено висок връх, който не е по силите им. Повечето от тях не се отказват да вървят „нагоре“, „изкачват“ го с чужда помощ, защото не разбират правилно отношението между искам и мога. Защото може би не знаят, че за да се надява на преуспяване в дадено поприще, всеки човек би трябвало да иска това, което може...

Не са малко преподавателите от втория и третия тип. Тяхното количество ще нараства. Този процес ще се стимулира от Новия закон за развитието на Академичния състав, за придобиването на научните звания и степени. Основната цел на този тип преподаватели е придобиването на звание, а не правенето на наука. При тях науката не е вътрешна потребност, не е лудост на творческата им енергия, не е цел и самоцел. Тя е средство за придобиването на звание. То е основната им мечта, то е всичко..., защото им „скрива“ същинската „личност“ и им „създава“ друга, „престижна“ личност. Подобни преподаватели нямат реално развитие. Тяхното „развитие“ е формално – преминаване от едно в друго звание, без да се развива личността им. Званието, колкото и високо да е то, не дава способности на личността,

а само „прикрива“ отсъствието им.

Четвъртият тип преподаватели са такива, които са с голяма, много значима собствена личност и адекватно на нея академично звание. При тях също има несъответствие между величината на личността и величината на званието им, но то е в друга посока. Личността им не само изпълва и препълва званието, но не може да се побере в него, пропуква го...

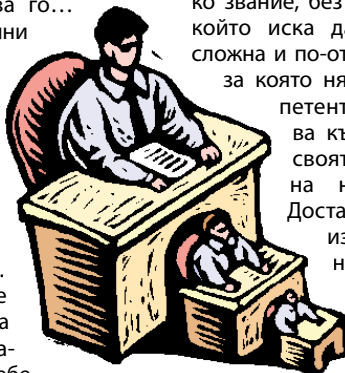
Такива академични личности или преминават в по-горно звание, или са толкова значими с личностите си, че не се нуждаят от никакво звание. Личността им е винаги по-голяма от всякакво звание... Сами по себе си те са ярки, открояват се, стърчат над другите, светят със собствена светлина, с могъщо духовно излъчване...

ЛИЧНОСТТА Е ДИНАМИЧНА, РАЗВИВАЩА СЕ ВЕЛИЧИНА. РАЗВИТИЕТО Е ХОРИЗОНТАЛНО И ВЕРТИКАЛНО.

Хоризонталното развитие на университетския преподавател е развитието му в рамките на един статус, на една позиция, на една длъжност, на едно звание. Всяко звание има някакъв диапазон, с начална и горна граница. Носителят на званието може да се развива хоризонтално. То е развитието му за място, в рамките на званието си, в границите на съответната хоризонтала, без да сменя мястото си, без да преминава в по-голямо и по-високо звание. Хоризонталното развитие би трябвало да се забелязва и отчита, да се отразява върху диференцираното заплащане на труда в рамките на едно звание.

Вертикалното развитие на личността е движение, качествено изменение не само в една хоризонтала. То е движение нагоре, преминаване в по-горна хоризонтала, в по-горно, по-високо звание. Не малко колеги подценяват хоризонталното развитие на преподавателя, смятат, че такова развитие не съществува. Развитието е само вертикално, само нагоре, постоянно преминаване от по-ниска в по-висока хоризонтала, от по-малко

в по-голямо звание. Такива колеги обезценяват „малкото“ звание и жадуват за голямото..., бързат да го придобият, да преминат в него, без да се съобразяват с реалното равнище на своята компетентност. В поведението на такива преподаватели се проявява и потвърждава *Принципът на Питър*. Същността на този принцип се състои в това, че всеки, който се стреми да заема по-високо положение, по-високо звание, без да го заслужава, който иска да извършва по-сложна и по-отговорна дейност,

за която няма нужната компетентност, преминава към равнището на своята професионална некомпетентност. Доста хора „работят“, извяват се на равнището на своята некомпетентност. На такива хора или други хора им вършат работата, за която имат нужната компетентност, или ако я „извършват“ самите те, я правят некачествено...

В рамките на всяко звание има поне три вида преподаватели – компетентни, с ограничена компетентност и некомпетентни. Във връзка с това, погрешно е да се абсолютизира само вертикалното развитие на академичната личност, да се смята, че истинското развитие е само вертикалното. Много хора се развиват само или предимно хоризонтално. Не преминават в по-високо звание. Остават си в едно и също звание, в същата длъжност. Такива хора не бива да бъдат определяни като неразвиващи се, като изоставащи, защото се развива личността, а не званието. Не малко от тях преминават към по-високо звание не заради изкушаващата привлекателност на самото звание, което задоволява самолюбие и тщеславието им, а заради заплатата, защото основната заплата на преподавателя се определя от званието, а не от реалните му способности, от равнището на професионалната му компетентност, от качеството и резултатите на неговия труд. Нормално е един преподавател да се пенсионира и като главен асистент, и като доцент. Погрешно е да се мисли, че ако даден човек не е станал доцент или професор, е неупрепяващ преподавател, едва ли не е провалена акаде-

мична кариера. Някои подценяват дори званието доцент. Такива хора смятат, че една академична кариера е успешна, когато завърши със званието професор. Ако се ръководим от изискването за необходимата професионална компетентност, не е задължително академичната кариера на преподавателя да завършва със званието доцент или професор. Доста хора, които нямат реална самооценка за своята професионална компетентност, не остават достатъчно дълго време или завинаги в званието си, а бързат да преминат в по-високо звание. Забелязал съм, че не се уважава и самоуважава достатъчно званието доцент. Пренебрежителното отношение към това звание е неоснователно, защото е хабилитационно. Разликата между доцент и професор е почти символична. Те са две степени, две разновидности на едно и също академично звание. Общото звание е хабилитиран преподавател. Такъв преподавател е и доцентът, и професорът. В академичния живот те имат равни права и отговорности – изпълняват една и съща преподавателска роля, заемат еднакви длъжности в управлението на Университета. Нужно е да се цени всяко академично звание, защото то изисква определена професионална компетентност. Щом тя е налице, званието е стойностно и значимо. Носителят на професионалната компетентност е личността. Тя определя силата, величието на званието.

За да се подобрява позитивното оценъчно отношение на хората към различните звания, те трябва да се „дават“ на достойни хора, които ги заслужават, които имат адекватната личност за тях. Нужно е хората да се ценят и уважават не по званията и длъжностите, а по личността им. Някои от моите приятели: П. К. – педагог, А. Л. – педагог, М. В. – филолог, д-р Т. Р. – историк, д-р Д. К. – филолог, по звание са главни асистенти, но с личността си са професори...

Всеки човек, който има съзнателна потребност да се гордее със себе си, би трябвало да го прави не със званието, длъжността, поста, а с личността си. Най-голямото и най-същинското звание, което всеки носи и развива в себе си, е званието личност...

„Според званието посредат, според личността изпращат.“

Етнологът д-р Мария Кисикова:

Новият homo ethnologicus е човекът на бъдещето!

– Много се употребява терминът етнология в съвременното. Не е ли етнология нашето всекидневие, д-р Кисикова?

– Има етнология на всекидневието, но не е само това. Може да бъде и много други неща.

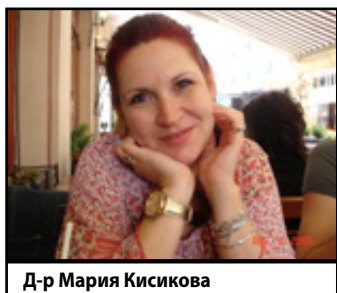
– Къде са акцентите в етнологията на всекидневието?

– Зависи какви са предпочитанията. Всеки учен може да акцентира върху различни неща. Може да се обръща внимание на вещите, които те интересуват в непосредственото ти обкръжение във всекидневието; може да бъде в моделите на мисленето и в осмислянето на съвременните процеси като глобализацията например. Всичко това се отразява в нашето всекидневие и ние постоянно го артикулираме, разиграваме безсъзнателно.

– В по-ранни трудове (визирам Етнографията на Христо Вакарелски) се казва, че етнологията е етнография. На мене ми се струва, че двете понятия често преливат или разликата е в ъгъла на интерпретация.

– Ако се върнем 120 години назад, основната тенденция в наукознанието е била фолклор-фолклористика-етнография. И чак в средата на XX в. става въпрос за етнология. Това е не само смяна на парадигми, но и смяна на моди – едното прелива в почти същото, но му се сменя името. Ние учим нашите студенти, че етнографията борави повече с артефактите, с описанието на материалната култура, докато етнологията е нейното осмисляне. Етнологията акцентира върху човека и битуването му в общността.

Нашата етнология тук, в университета, особено много залага на съвременните процеси, на случването на нещата – как етнологът може да формира чувствителност за тези процеси, да диалогизира, да разбира и интерпретира от тази гледна

Д-р Мария Кисикова

точка.

– В този смисъл сензитивността ли е един от факторите за успешните действия на етнолога?

– Това е много важно, доколкото сензитивността е някакъв аспект на вътрешното психическо развитие на човека – да имаш усет към човека, от когото вземаш интервю, да му позволиш да говори, да можеш да го изслушаш. Да приемеш другата гледна точка, което означава да се откажеш в определена степен от своята собствена.

– Какво се случва при този отказ в конструирането на научния текст?

– Не всеки е роден за етнолог. Ако можеш да разграничиш професионалното си мислене от всекидневното, ще трябва да можеш да се откажеш и от част от стабилните си разбирания за света дори и те да означават всичко за теб.

– Какво е количеството на антропологичния пласт в етнологията?

– За количествените измерения не мога да говоря. Ако цитирам проф. Тодор Ив. Живков, антропология, етнология и социология са в равни пропорции и обхващат етнологичното познание. Ако възприемем обаче етнологичното познание като по-общо нещо, а антропологията засяга само човека, тогава антропология към социология трябва да са 50:50 в рамките на етнологията. Това обаче не е точно така, защото всяка от тези науки си има свое развитие, свое осмисляне, своя концепция, но тези

науки са и обвързани и могат да черпят сили и развитие една от друга.

– Усещат ли трудност студентите първокурсници, когато трябва да навлязат в етнологията?

– Мисля, че да, защото студентът първокурсник не знае какво го очаква, освен това основните понятия на етнологията не се изучават в средното образование. Първокурсниците нямат подготвеност, както и подходяща мотивация. Налага се да положат доста големи усилия, но от тях произтича и положителен ефект – усвоява се способността да преосмисляш чуждите мисли и да ги използваш, правейки нещо значимо.

– През март преминаха поредните етнологични срещи. Дадох ли оптимизъм за развитието на етнологичната мисъл у младите изследователи?

– Да, това се отрази много ползотворно на студентите. Дори и тези, които са изкушени от етнологията, имат нужда от допълнителна мотивация, която подобни четения им дават – така студентите виждат какво са направили техните колеги, как се движат те самите, на какво равнище са, кое е обосновано и кое има логика. В сферата на етнологията в България вече се правят стъпки за общи действия. Това може само да обогати науката.

Друг важен резултат от тези срещи е, че се потвърждава общността на етнологите.

– Проф. Тодор Ив. Живков ли е гуруто на етнологията в България?

– Мога да кажа, че за Пловдив в много голяма степен това е така. Пловдивската катедра е създадена точно защото той не е бил гуру на други места. Според мен той е предвиждал неща, които науката тогава не е била готова да приеме...

– Наскоро чествяхме 24 май: като че ли доста семио-

тичност има в него, но какво би ни казала етнологията на този празник?

– Етнологията може да каже много неща. Едно от тях е, че писмеността, свързана с делото на Кирил и Методий, е един от елементите, формирали ни като етнос, а в модерността и като нация, разбира се. Етнологията също така може да види как 24 май се актуализира например в празничността – как се празнува, как се е празнувал преди, какво е валидно днес, има ли общи неща за социалистическия празник и съвременното честване на събитието. Може да се наблегне и на това, как държавата конструира модел за отбелязване на националните празници.

– Пожеланието Ви за бъдещето на пловдивската етнология?

– Пловдивската етнология да изпълни амбициите, които си е поставила, и движейки се в тази посока, да изведе не само своите студенти, но и общността на едно последващо равнище на разбиране – и на себе си, и на света. Етнологията може да го направи.

– Нека да дефинираме и новия homo ethnologicus?

– Това е човекът, който е запознат с процесите в социалната реалност, където живее. Познава личните проблеми и проблемите на общността, подготвен е какво може да очаква и знае как да минава през границите. Как да тушира собствените си културни рамки, но и кога да ги изтъкне. Той е човекът, подготвен за новия свят, в който хората минават през граници, общуват, без да преживяват непосилен културен шок. Етнологите могат да бъдат медиатори в процесите на комуникация и развитие.

Новият homo ethnologicus е човекът на бъдещето!

Интервю на
Тенчо ДЕРЕКУВЛИЕВ

История на университетите

Дванадесетото столетие е векът на университетите и корпорациите. Във всеки град, в който процъфтява някакъв занаят, заетите с него се организират в защита на своите интереси, а също и за да наложат монопол на приходите. Това се отнася и за университетите през XIII век.

Зараждането на университетските корпорации често е точно толкова неясно, колкото и това на всички занаятчийски цехове. В градовете, в които са се оформили, университетите респектират с броя и качеството на своите членове, предизвиквайки безпокойството на другите сили. Така те достигат автономия в борбата с Църквата или със светските власти.

Но трябва да обърнем поглед и към особеностите на университетските корпорации, които обясняват двусмислено то им положение в обществото.

Университетската корпорация е преди всичко църковна. И въпреки че не всички нейни членове са имали духовен сан (т.е. навлизали са все повече миряни), всички преподаватели са били клирици, върху които се е разпространявала юрисдикцията на Църквата, и дори повече – на Рим. Макар че са се появили благодарение на движение с чисто светски характер, те принадлежат към Църквата – дори там, където се опитват да се отделят институционално от нея.

„Град Париж – пише в края на века доминиканецът Тома Ирландски – подобно на Атина, е разделен на три части: първата се състои от търговци, занаятчии и простолудие – наричат я *големия град*; към втората част се отнасят благородниците, кралският двор и катедралният храм – наричат я *Сити*; а в третата част се включват студентите и колегиите – наричат я *университет*.“

Университетската корпорация в Париж може да се смята за типична. През XIII в. се налага административната и професионалната ѝ организация. Тя се е състояла от четири факултета: Свободни изкуства, Декрети, или Канонично право (папа Хонорий III забранил през 1219 г. във факултета да се преподава гражданско право), Медицина и Теология. Те образуват съответните корпорации вътре в университета. Трите факултета – по право, медицина и теология, са се управлявали от титулувани регенти, начело с декан. Факултетът по изкуствата, който е имал значително повече студенти, се е делил на нации. Преподавате-

лите и студентите образуват групи в зависимост от мястото си на раждане. В Париж е имало четири такива нации – френска, никардийска, нормандска и английска. Начело на всяка нация е стоял куратор, който се е избирал от регентите. Четирима прокуратори помагали на ректора, който оглавявал Факултета по изкуствата.

В университета са съществували и служби, общи за всички факултети. Но те били сравнително слаби, тъй като факултетите не са имали много общи за всички проблеми – не са имали нито общи сгради, с изключение на площадката за игри извън градските стени. Представителите на всички факултети и нации се събирали в църквите и манастирите, където те били гости.

В средата на века начело на целия университет застава един човек – ректорът на Факултета по изкуствата. Той се е разпоредил с финансите на университета и е председателствал генералната асамблея. Това положение е било достигнато в резултат на продължителна борба между бялото и черното духовенство. Но властта му все пак е била ограничена във времето – той се е преизбирал, но е изпълнявал функциите си само в продължение на един триместър.

Подобна е била структурата и в другите университети. В Оксфорд изобщо е нямало ректор. Глава на университета е бил канцлерът, избран от своите колеги. През 1274 г. там изчезва системата на нациите. Това се обяснява с регионалния характер на университета – вече е нямало северни (шотландци) и южни (гали и ирландци), които са съставяли основните групи.

В Болоня най-оригиналното било това, че професорите не са били част от алма матер – университетската корпорация

Продължение от брой 4 (409)

е включвала само студентите. Регентите образували колегия на докторите. В Болоня имало няколко университета, но над всички са стояли два юридически университета – по гражданско и канонично право. Влиянието им нараствало с времето, защото тези два организма

практически се слели един с друг. Най-често се оглавявали от един и същи ректор. Както и в Париж, се е избирал един човек сред нациите, системата на които била доста сложна и жива в Болоня.

Могъществото на университетската корпорация се опирало на три главни привилегии: автономната юрисдикция (в рамките на Църквата – с някои местни ограничения, но с право да се обърнат към папата), правото да стачкуват и да напускат университета и монопола върху присвояването на университетски степени.

ОРГАНИЗАЦИЯ НА ОБУЧЕНИЕТО И ПРОГРАМИ

Университетските статuti (правила) са регулирали също така и организацията на обучението. Те са определяли продължителността му, програмите на курса, условията за провеждане на изпити.

Сведенията за възрастта на студентите и продължителността на обучението, за съжаление, са неточни и често противоречиви. Данните са се променяли в зависимост от мястото и времето, но като цяло практиката често не е съответствала на теорията.

На каква възраст и с какъв интелектуален багаж са били постъпващите в университет? Разбира се, много млади,

но именно тук се сблъскваме с проблем: граматическите школи част ли са от университетта, обучението на четмо и писмо предшества ли влизането в университет? Със сигурност можем да кажем, че средните векове слабо са различавали нивата на образование, а средновековните университети не са били учреждения само за висше образование. Отчасти там се е практикувало днешното начално и средно образование (или пък те са се намирали под университетски контрол). Системата на колегиите е способствала за това обръкване, защото желаещите са могли да учат там от осемгодишна възраст.

Базовото университетско образование (изучаването на свободни изкуства) продължавало шест години, а абсолвентите са били на възраст между 14 и 20 години. След това е идвало ред на обучението по медицина и право – между 20 и 25 години. Първите статuti на медицинския факултет предписвали 6-годишно обучение за получаване на степен лицензиат, или доктор по медицина, след като вече са станали магистри по изкуствата. Богословието е изисквало повече време – усвоявали са го в продължение на 15-16 години.

Тъй като обучението обикновено се е свеждало до коментиране на текстове, статутите са посочвали трудовете, които са се включвали в университетската програма. Във Факултета по свободни изкуства преобладават логиката и диалектиката, или поне в Париж, където коментирали почти целия Аристотел, докато в Болоня той се разглежда само в откъси. Затова пък програмите отделят по-голямо внимание на риториката – в това число и на Цицерон, а също на математиката и астрономията. За изучаващите право настолен учебник е бил Декретът на Грациан.

ИЗПИТИТЕ

Изпитите за получаване на степен са подлежали на регламентация. Тук всеки универ-

Вечер на гръцкия език

Ас. Ина КУКУНДЖИЕВА

Прожекторите осветяват две момичета, които на съвършен гръцки разговарят за новата пола на едното. То се върти и показва с изразителни жестове „шедьовъра“, който току-що е взело и предизвиква завистта на другото. Втората девойка е висока и слаба, облечена в старомодна рокля. На пръв поглед – ситуация от улицата. Това, което стресва зрителя в този момент, са подсвиркванията и ръкопляскането на студентите. Те тъкмо са разпознали под голямата шапка и дълга рокля Шенол, който за няколко мига бе успял да ги убеди успешно, че е жена.

Камелия, в ролята на момичето с новата дреха, с добре обработени театрални жестове, продължава да се хвали, за да дразни своята позната.

“Ама да видиш какво прави, като ме види с нова пола. Когато се запознахме, носех пола на райета. Не му направих впечатление. После сложих розовата. Хареса ме. Направих черната. Влюби се в мен. Уших по-късно онази, бежовата. Побърка се, вдигна шум до небето, та да се сгодим. И сега, когато имам тази прелест на прелестите, сигурно ще поиска да се оженим веднага!”

Публиката се смее на веселите реплики...

Това бе само началото на представлението „Кифисофон“. Поредното представление на младите таланти от специално-

Участниците в представлението „Кифисофон“

стите с новогръцки език към Пловдивския университет. То отново засвидетелства това, че в тези специалности има умни, млади хора, които искат и са готови да работят за кауза. Участниците полагат огромни усилия. Ходят на репетиции в продължение на един месец, само за едно представление, само за една вечер, за да доставят радост на своите състуденти и преподаватели.

Те обаче не бяха сами. Имаха подкрепата както на своите учители, така и на д-р Сергис, гост-лектор от Янинския университет, Гърция. Той, съчетавайки няколкото си лекции, посветени не театъра, с репетициите на трупата, успя да внесе професионални щрихи и завършеност на спектакъла.

Един от отзивите на зрителите след края на представлението бе, че тази постановка е изиграна по-скоро професионално, отколкото любителски. Нещо, което се постигна с труд

и енергия, отдадена от много хора – от „режисьора“ Петя Петрова и д-р Сергис, актьорите Камелия, Шенол, Марин, Радина, Ненко, Александрос, от преподавателите и приятели на гръцкия език.

***

Представлението е част от „Традиционната вечер на гръцкия език“. То беше съпътствано и от „поетическо общуване“ – прочит на кратки откъси от есеистичните размисли „Открити карти“ на Одисеас Елитис, в чест на стогодишнината от раждането на писателя, както и на стихотворението „Множествено число“ на Кики Димула.

Преди девет години, в зората на тези специалности, „Вечерта“ беше нещо друго. Първо, тя се зароди като среща на студентите с новогръцки език. Беше повод да се запознаеш със симпатичното момче от горния курс или да върнеш лекциите на колега. Присъстваха и първите преподаватели. Имаше

Студентка с награда за превод

Ралица Петрова, специалност Балканистика, спечели Втора награда в Националния конкурс за превод от новогръцки език. Тя успя да се пребори за това престижно отличие в раздела за проза при студентите магистри.

викторина с поговорки. Накрая се приключваше с гръцки танци и чаши на чело – е, чашите бяха за най-издръжливите някъде към сутринта.

Мястото, което дълго ни посрещаше, беше Бункерът. Постепенно започна да се оказва малък – за посетителите и техните идеи. И ако хората можеха да се наблъскват, то идеите изискваха достатъчно пространство и свобода. Тази година представлението се проведе в Учебния театър. И той се оказа малък. Така докато студентите от специалностите с новогръцки език се увеличаваха и постепенно обогатяваха „Вечерта“, една традиция израсна своите дрехи и ги смени.

***

Завесата пада, следват дълги аплодисменти и поклони. Студентите се изнасят и пръсват на компании из заведенията, за да откраднат още малко от хубавата вечер. Говорят за следващата година. Коя ли зала ще може да ги събере?

➔ от стр. 12

ситет е имал свои обичаи, които се променали с времето. Да вземем като пример изпитите на един юрист в Болоня.

Новопроизведеният болонски доктор е получавал своята степен на два етапа: от една страна, самият изпит, а от друга – публичен изпит, като те представлявали по-скоро встъпване в длъжност. Малко преди личния изпит на кандидата, той е бил представян на ректора. Кандидатът под клетва го е уверявал, че е изпълнил всичко, което се изисква от уставите,

История на университетите

и не се е опитвал да подкупи изпитващите. През седмицата, предшестваша изпита, един от регентите е представял кандидата на архидякона, застъпвал се е за способността му да устоява на проверка. Сутринта, в деня на изпита, кандидатът, който присъствал на месата на Св. Дух, заставал пред колегията от доктори, единият от които му давал два откъса за коментар. Той се е усамотявал, за да подготви коментара, който се е прочитал вечерта на публично

място (най-често в някоя катедрала) пред жури от доктори в присъствието на архидякона, който обаче е нямал право да се намесва. След прочитането на коментара кандидатът е отговарял на въпросите на докторите, които след това са се оттегляли, за да гласуват. Решението се е приемало с мнозинство на гласовете, а архидяконът е оповестявал резултата.

След като е издържал изпита, кандидатът ставал лицензиат, но още нямал докторско звание

и право да преподава – за това е трябвало да издържи публичен изпит. Тържествено той е бил съпроводен до катедралния храм, където е произнасял реч и прочитал тезисите за някое от правните положения, а след това ги защитавал от нападащите го студенти. По този начин той за първи път е изпълнявал ролята на регент в университетския диспут. След това архидяконът тържествено му връчвал съответните знаци и документа, даващ право да преподава.

Превод от руски:
Енчо ТИЛЕВ
Следва

Бесарабските българи в Република Молдова

Мая ГЕРЦА

Бесарабските българи са етнически българи, които живеят в долината Бесарабия, тя се намира на територията на днешна Молдова и Украйна. Заедно с българите в Молдова се заселват и гагаузите, които до този момент се приемат за българи, говорещи на турски език.

Бесарабските българи говорят архаичен български език. Всяко село си има свой диалект, в зависимост от това от кой край на България са преселниците, те запазват типичните произношения за дадената област. Също така се използват много руски думи в езика на бесарабските българи, които са отражение на дългогодишното влияние на Руската империя.

В Молдова най-голяма концентрация на българско население има в южните части на страната, над 65 000 души, предимно съсредоточени в районите на Тараклия, Кагул, Льово, Вулканец и в административната република в Молдова – Приднестровие, а гагаузите в административна република Гагаузия – гр. Комрат.

Селата, където се говори български език в Тараклийския район, са: Кайраклия, Твърдица, Албота, Кортен, Валя-Пержей. Тук са запазени българската култура, обичаи, песни и традиции.

Изселването се извършило на два етапа – първият, по време на военните действия през 1828-1829 г. под ръко-

водство на ген. Ив. Ив. Дибич, и вторият, най-масовият, след войната през 1830 година. Каруците на преселниците образували кервани, които се оглавявали обикновено от най-авторитетните и опитни съотечественици. Едната група е била водена от Стойко Каменков, а другата от поп Драгне Паскал. Керваните се движели по маршрут Твърдица-

Мая Герца е бесарабска българка, родена в гр. Тараклия (Република Молдова), завършва румънска филология в гр. Кагул (Молдова). Магистър по специалност актуална българистика в Пловдивския университет „Паусий Хилендарски“. Автор е на книгата „Suflet deschis“ (Отворена душа), на румънски език.

Сливен-Стралджа (сборния пункт на преселниците) на север през Балкана към Шумен-Силистра (тук преминали Дунава)-Браила-Исакча (вече на руска земя)-Сатуново (днешно Новосельское). Този път е известен в турските извори като „Гюч Иолу“. Тези преселници са днешните жители на град Тараклия, с. Твърдица, с. Кортен, с. Валя-Пержей и др.

Когато се заселват българите в Бесарабия, те се настаняват в сухата и пуста долина Буджак, до ден днешен тя запазва името си.

Центърът на българите в Молдова е град Тараклия. През 1813 г. градът се е казвал Тракия, с преселници от тракийските региони на България.

**Някога са били деца на земята си,
сега са лъчи на чуждите слънца,
сега са облаци в чуждите небеса,
сега са ангели в далечните църкви...**

Всяко българско село си има българско училище. През 1992 г. се открива Педагогически колеж-лицей „Св. св. Кирил и Методий“ в

Няга“ в село Твърдица, Молдова, като филиал на Държавното музикално училище в Кишинев. Подготвя кадри за българските фолклорни ансамбли в Молдова и България, педагози за детските градини и началните училища в районите с българско население. Тук работят специалисти от България. Изучават се български език и литература, българска народна музика и народни танци, за което се използват и български народни инструменти – гъдулка, тамбура, гайда, кавал, тъпан. Обучението по специалните предмети се води на български език.

Във всяко българско село в Молдова има паметници с датите на преселването от България. Има паметници на български революционери – Васил Левски, Христо Ботев, Георги Раковски и др.

Бесарабия приема под покрива си хиляди българи, много от тях днес се връщат в прародината си. За официален ден приемат датата 29 октомври.

Бесарабските българи са добър, гостоприемнен народ с отворени души и сърца към всички хора на света. Всеки, който е ходил в Бесарабия, остава с много добро впечатление за тях.

гр. Тараклия, който подготвя учители за детските градини и началните училища в районите с компактно българско население. Той е от първите огнища на българската просвета в Молдова. През есента на 2004 г. се открива Тараклийският държавен университет „Григорий Цамблак“, висше учебно заведение, в което официалните езици за обучение са български и румънски. Университетът установява контакти с български висши училища и е превърнат в обединителен център за научния потенциал на двете страни, като основно си сътрудничи с Великотърновския и Русенския университет.

През 1996 г. е създаден Музикален колеж „Штефан

Стихотворението на А. С. Пушкин „Обичах ви“ – на 3 езика

Я ВАС ЛЮБИЛ

Я вас любил: любовь еще быть может,
В душе моей угасла не совсем,
Но пусть она вас больше не тревожит,
Я не хочу печалить вас ничем.
Я вас любил безмолвно, безнадежно,
То робостью, то ревностью томим,
Я вас любил так искренно, так нежно,
Как дай вам Бог любимой быть другим.

ОБИЧАХ ВИ

Обичах ви и любовта ми може
да тлее още в моята душа,
но нека вече тя не ви тревожи,
не искам с нищо да ви натъжа.
Обичах ви безмълвно, безнадежно,
със ревност и със свян стаен.
Обичах ви тъй искрено, тъй нежно –
дай Бог и друг да ви обича като мен.

EU V-AM IUBIT

Eu v-am iubit, iubirea mai există
În inimă ea încă nu s-a stins,
Dar lasă, nu vreau să insistez,
Să nu vă întristeze cu nimic.
Eu v-am iubit, tăcut fără sentimente,
Cu-acel greu ce îmi aparține,
Eu v-am iubit atât de sincer
Dea D-I, să vă mai iubească cineva așa.

Преводът на български и румънски е на Мая Герца.

Концертното турне на певците и инструменталистите от Педагогическия факултет на Пловдивския университет

Успешен цикъл от концерти в училищата по изкуствата изнесоха студенти от специалностите Джаз и поп изпълнителско изкуство и Педагогика на обучението по музика. Под ръководството на доц. д-р Таня Бурдева и със съдействието на доц. д-р Дора Левтерова и Румен Киров бяха

и Кърджали, бе пиесата „Тико-тико“ в изпълнение на П. Койчев от класа по китара на доц. В. Койчев.

Във втория блок от програмата прозвучаха поп, рок и джаз вокални интерпретации на изявени студенти от класа на Мая Бошева. Артистичните и атрактивни изпълнения на

Момент от концертните изяви на младите изпълнители

изнесени концерти в градовете Кърджали, Казанлък, Кюстендил, Пазарджик, Пловдив, Котел и Широка лъка.

С голям интерес учениците посрещнаха изпълненията на студентите по народно пеене (първи и трети курс) от класовете на Станка Даудовска, Вичка Николова и Галя Петрова. Акапелните, артистично изпълнени „Море айда, айда“ и „Чичовите коне“ на третокурсничките на Силвия Ненкова бяха изпратени с продължителни аплодисменти. Като допълнение в богатството на фолклорния колорит в програмата бяха включени и изпълнители от класовете по тамбура на Н. Несторова, по гъдулка – на Ив. Паунова и по гайда – на Ив. Чардаков.

Интересен акцент в програмите, изнесени в Пловдив

песните, както и демонстрираната от студентите добра вокална техника, предизвикаха спонтанно ритмичния съпровод на публиката и бяха бурно аплодирани. С последната песен „Ние сме светът“ абсолюентката Лили Пенчева заедно с останалите вокалисти фиксираха най-високия градус на емоциите, обединявайки сцена и зала в общ дансинг.

Всички ние се надяваме турнето да не остане само хубав спомен, а да стимулира изпълнителите за по-големи творчески успехи, а учениците – да развиват таланта си и от есента да се присъединят към голямата студентска общност на Пловдивския университет.

Автор и снимки:
гл. ас. Мариана МИТЕВА

Премиерата на юбилейния брой на списание „Славянски диалози“

Светла ДЖЕРМАНОВИЧ

На 11 май 2011 година в галерия „Жорж Папазов“ беше представен юбилейният 10-11 брой на списание „Славянски диалози“, посветен на чешкия език, литература и култура.

Списание „Славянски диалози“ е издание на Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Неговият първи брой излезе през месец юни 2004 г. и още в самото начало предизвика интерес в научните славистични среди в цяла Европа. Главен редактор на успешното списание е доц. Жоржета Чолакова, а редакционната колегия е съставена изключително от преподаватели от Пловдивския университет – Юлиана Чакърлова, Николай Нейчев, Владимир Янев, Диана Иванова, Красимира Чакърлова, Гертана Иванова и др.

„Славянски диалози“ е първото по рода си славистично периодично издание у нас, което има за цел да постигне широка панорамна перспектива върху културното развитие на славянските народи от най-далечни исторически времена до нашето съвремие.

Премиерата на списанието беше съпроводена от изключително впечатляващото представяне на личността на Карел Хинек Маха от страна на доц. Жоржета Чолакова, както и от рецитал на негови творби и творби на други чешки поети и писатели, от страна на студенти – специалност „Славянска филология“, „Българска филология“ и „Актьорско майсторство“.

На премиерата на юбилейния брой присъстваха представители на академич-

ните среди от цялата страна, бивши и настоящи студенти от различни специалности и преподаватели от страната и чужбина. Специални гости бяха проф. д-р Никола Рамич от Университета в Крагуевац, Сърбия, който по това време гостува в Пловдив заедно с две свои студентки – Бояна Вельович и Таня Танаскович.

В рамките на презентацията на юбилейния брой на списанието за пръв път беше представен в Пловдив и „Чешко-български речник на не книжовната лексика“ на доц. Янко Бъчваров и колектив. Речникът съдържа 4100 речникови статии, които отразяват не книжовната лексика на съвременния чешки език заедно с българските еквиваленти на чешките думи и фрази, актуалната представа за дълбоките промени в чешката не книжовна лексика на границата между двете хилядолетия, в епохата на интензивна глобализация и интернетизация на живота и езика. Той е първо по рода си издание и може да бъде особено полезен на всички студенти, преподаватели, изследователи в областта на бохемистиката и българистиката.

Бохемистична вечер в Пловдив

Слово на доц. д-р Янко Бъчваров

Един равин умираше.

Един много стар равин, много мъдър равин умираше.

Семейството му, съседите му, всички се били събрали в малката стаичка, където имало легло, в което един много стар и много мъдър равин умираше.

Всички се молели и били много тъжни.

И когато в стаичката настъпила тишина и се чуло затрудненото дишане на стария, мъдър равин, помолили го да им каже, преди да умре, най-мъдрото познание в своя живот.

– Не отнасяй своята мъдрост със себе си. – молили го те, – ние, евреите от гетото, ще имаме нужда от твоята мъдрост, твоите знания, твоята преценка, твоя съвет.

А равинът, старият мъж, сякаш не ги чувал.

Той лежал по гръб с глава, потънала във възглавницата, с притворени очи под натъжалите клепащи, и дишал тежко.

Дошли старейшините на еврейската общност, дошли други равини и тихо се молели. И когато в стаята, пълна с натъжени хора, настъпила тишина, отново го попитали.

И отново напразно.

Отговор не последвал.

Валял сняг, в гетото царяла тишина и се зазорявало.

Пристигнала една шейна и докарала най-големия син на равина. Направили му път да мине, за да се приближи до смъртния одър на своя стар баща.

Синът коленичил и рекъл:

– Папалебен, това съм аз, твоят най-голям син, равин. Дойдох да те помоля да не отнасяш мъдростта си от този свят. Ние, евреите, имаме нужда от нея. И още дълго ще имаме нужда. Папалебен, не ни оставяй безпомощни тук. Кажете ни коя е най-голямата мъдрост, която си прозрял в живота. Молим те за това.

Старият човек отворил очи и с последни сили се надигнал в леглото.

И казал:

– Всичко е другояче. *Všechno je jinak*.

На 11 май в галерия „Жорж Папазов“ се състоя премиерата на юбилейния брой на списание „Славянски диалози“, посветен на чешкия език, литература и култура.

Представен беше и *Кратък чешко-български речник на не книжовната лексика* на доц. д-р Янко Бъчваров и колектив.

Доц. д-р Жоржета Чолакова и доц. д-р Янко Бъчваров

(Тази стара еврейска притча е преказана на чешки от Ян Верих; графичният превод е мой.)

* * *

Не, не искам тази история да ви прозвучи като вайкане („Каква я мислехме, каква стана!“). И все пак...

В какво време живеем! Аз, който съм израсъл в строго патриархален род с много роднини – безброй лели, вуйни, чичовци и вуйчовци, с чиито семейства се събирахме на всякакви семейни и религиозни празници, с чиито деца се надпреварвахме по Заговезни да ламкаме, а по Коледа – да сурвакаме по-възрастните, аз виждам все по-рядко многобройните си братовчеди в Пловдив, Бургас, Варна, дори в София, и знаей за тях все по-малко, отколкото за роднините си в Лос Анжелос! А и за тях знаей все по-малко, отколкото за всички вас, моите колеги, сегашни и някогашни студенти. За разлика от роднинските деца вие израснахте и съзряхте или съзрявате пред очите ми; моят живот премина сред вас. Затова и без кръвна връзка в много отношения вие сте за мене

моето семейство. Сред вас аз се чувствам като сред свои, с вас мога да споделя и да си призная (почти) всичко; мога, ако е нужно, да отправя към вас упрек, но и от вас винаги ще приема критика, ще изслушам с внимание оценка за постъпките си. Затова тази вечер ще си позволя да споделя с вас някои свои съкровени мисли и вълнения.

* * *

Všechno je jinak...

В началото, когато започнах да преподавам, аз си въобразявах, че само от мен зависи дали студентите ще овладеят трудния чешки език. С годините разбрах, че колкото и да се старая, ако на някой студент не му се учи, нищо не може да се направи; и обратно, когато студентите са сериозни и амбициозни, те се справят успешно, бързо напредват и скоро проговарят, макар в началото с грешки. *Všechno je jinak...*

В първите си асистентски години лековерно си представях, че между мене и студентите няма голяма разлика и не е необходимо между нас да има дистанция. Мина време, възрастовата разлика от двете страни на катедрата се увеличаваше, докато постепенно осъзнах, че колкото и да е важно да познавам своите студенти, качествата и слабостите им, да градя между тях и себе си отношения на доверие, още по-важно е да ги науча, че всяка жаба трябва да си знае гъола, – максима, която ще им е много полезна в живота. *Všechno je jinak...*

Преди да натрупам преподавателски опит, аз се самонавивах колко добре владея чешкия език и че едва ли има нещо, за което да ме попитат, а аз да не го знам. Много скоро обаче се убедих колко полезно е да ме хванат на тясно и да съм принуден да призная, че не знам; че ще проверя и следващия път ще им отговоря. Така не само аз, но и студентите имаха възможност да проумяват, че в овладяването на чуждия език има начало, но никога

➔ от стр. 16

няма край, и че никой не знае всичко.

Všechno je jinak...

Като млад бях много строг със студентите. С годините осъзнах, че възискателността е важна, но не по-маловажно е да подхождаш диференцирано според случая, да насърчиш когато се налага някога, да проявиш снизходителност в критичен за него момент – и той никога няма да забрави това.

Všechno je jinak...

Докато аз самият се учех как да уча другите, разбрах, че (за разлика от литературата) езикът и особено граматиката се усвояват по-безболезнено, ако многобройните правила и досадните изключения се редуват с шегите, анекдоти и весели истории. Да, но когато си почти на една и съща възраст със студентите, вие имате еднакви ценности, смеете се на едни и същи неща, трябва ви малко, за да се развеселите. След десетина години вече нищо не е същото; усещаш как започваш да се повтаряш, вицовете ти са брадати, шегите – безсолни, а хуморът ти – изветрял. Вече се смеете на различни неща. **Všechno je jinak...**

Откакто преподавам, винаги ме е вълнувала съдбата на нашите студенти след завършването им. Никога не ми е било безразлично дали са намерили приложение знанията им по чешки език и чешка литература, или поне общо-славистичната им подготовка. След като пет години сме ги тормозили да усвоят определени бохемистични или славистични знания, винаги е жалко тази тяхна придобита квалификация да остане неоползотворена. Мнозина дипломирани бохемисти намират работа в държавния апарат и публичния сектор, в обществените и частните медии, като сътрудници в различни културни институции, чуждестранни фирми и международни организации. Работят също като преводачи, редактори, кореспонденти, журналисти.

Има обаче една внушителна група от нашите бивши студенти, които прилагат и развиват по-тясната или по-широката си филологическа подготовка по най-добрия начин – в университети и висши училища, както и в различни научни институти на Българската академия на науките – като преподаватели или като научни сътрудници. Над 40 души от всички студенти, на които съм преподавал в София и Пловдив, вече са защитили дисертации, а 20 са се хабилитирали като доценти или старши научни сътрудници. Други 30 са станали редовни или хонорувани преподаватели, а още 25-има са били или в момента са докторанти или специали-

занти в България или в чужбина. Наши възпитаници работят в Института за чешки език в Прага, Карловия университет, университетите в Бърно, Пардубице, Пълзен, Усти над Лабем, Ческе Будейовице.

Но не всички са избрали този път в живота. Немалко наши абсолвенти са се пръснали из широкия свят – извън Чехия, някои са се озовали в Амстердам, Братислава, Брюксел, Варшава, Виена, Лондон, Лос Анжелос, Ню Йорк, Рим, Хелзинки, дори в Латинска Америка. Измежду тях има и много успели, и не чак дотам. Но пътят на всички е започнал от аудиториите на Софийския,

Пловдивския или Югозападния университет, от първите уроци по чешки език, от непосилната борба с дългите гласни, с правописа на меко и твърдо *u*. Да наблюдаваш как един млад човек пред очите ти (и с твоя помощ) се изгражда като специалист и тръгва по пътя на науката и преподаването – това наистина е вълнуващо. А като си помисля за шанса да виждам как онези, които преди време съм научил на азбуката, с годините съзряват, стъпват на краката си, догонват ме и ме задминават, това ме изпълва с истинска радост. **Všechno je jinak...**

Когато постъпих на работа в университета, наивно си представях, че ще напиша капитални трудове, с които ще обогатя славистиката. Оказа се обаче, че **všechno je jinak**, че повече ме бива да преподавам и да редактирам научните изследвания и преводите на колегите си. Затова с времето така и не усетих как за четирийсет години са се натрупали повече от четирийсет научни и преводни книги, излезли под моя редакция, както и хиляди изредакти-

рани страници, предложени за публикуване в списанията *Съпоставително езикознание*, *Češtinář*, *Homo bohemicus*, *В Голяма и Малка чешка библиотека*. А моите собствени публикации, доколкото ми оставаше време за тях, бяха ориентирани предимно към нуждите на преподавателската работа, иначе казано, главно към приложните аспекти на съпоставителното езикознание – чуждоезиковото обучение, междуезиковата транскрипция, теорията и особено практиката на превода, езиковата култура, историята на славистиката. Не оставих трудове, които масово ще се цитират заради впечатляващите им научни качества и дълбоките им теоретични прозрения, но поне написах и съставих помагала и справочници, които масово ще се използват и дълги години ще служат на практиката.

Затова пък можах да изпитам искрена радост и неподправена гордост от постиженията на моите състуденти, колеги, студенти и приятели, на вече немалко по-млади автори с големи способности, силна амбиция и ясно открояна цел. Признателен съм на съдбата, която ми отреди ролята и привилегиите да бъда техен събеседник, съветник, често пръв читател и критик на трудовете им. И днес, когато сме свидетели на небивал разцвет в българската бохемистика и славистика, аз съм истински щастлив. **Všechno je jinak...**

* * *

Търкалят се годините, търкалят се... Оказва се, че май нищо не е такова, каквото мислех, че ще бъде.

... И все по-често, късно нощем, сякаш от дълбините на времето чувам как майка ми, баща ми, брат ми, моите учители, преподавателите ми от университета ме викат и ме предупреждават: „Янко, внимавай, пази си здравето, спазвай режим, храни се редовно, не стой буден до късно, не пуши, не пуши, не се поддавай на изкушенията, не си пилей времето, залагай над книгите, бъди почтен с колегите си, не бъди толкова строг със студентите...“

Аз се обръщам да им се усмихна и да им отговоря, но те са само сенки от миналото, сенки, които все повече избледняват, гласовете им заглъхват и утихват... Оглеждам се, слушвам се – около мен няма никой, не се чува нищо. **Všechno je jinak.**

* * *

„Jakož miloval mne Otec, tak i já miloval jsem vás: zůstaňte v milování mém.“

„Както Отецът възлюби мене, и аз възлюбих вас; пребъдете в моята любов.“

Евангелие от Йоана 15,9

Да бъдем внимателни

Проф. д-н Пламен РАДЕВ

С тази тема бих искал да посоча някои несъответствия и неистини в твърдения, според които у нас църковното предание имало предвид онзи, който първи донесъл Христовото благовестие във Филипополис. Той бил свети апостол Ерм, когото свети апостол Павел поздравява в Посланието си до римляните. За Пловдивската митрополия свети апостол Ерм е основал в града християнска община, на която станал първият епископ. Това е едно мнение, което не отговаря на всеобщо призната истина, и е твърдение на недоказано знание и емоции. То, разбира се, е мечта на много хора в нашия град, но фактите са доста категорични и спрямо тях няма нужда от строго позициониране на този апостол във Филипополис. Ето фактологията, за която претендирам, че е достатъчно точна, поне според източниците.

Първо, никъде не е исторически доказано, че ап. Ерм (един от седемдесетте или от седемдесет и двамата апостоли, ученици на Исус Христос) е благовестил и е бил епископ във Филипополис. Няма **сериозен** античен и съвременен автор, който да твърди това. Спорът произлиза от следния фактологически материал. Без многословие, ще го представя така. Навсякъде в българските текстове за ап. Ерм (Hermas) се пише, че: „Св. Ерм е един от Седемдесетте апостоли на Исуса Христа. Споменат е в Посланието на св. ап. Павел до Римляни (Рим. 16:14). Бил е епископ във Филипопол (Пловдив), както това се вижда от списъците на Седемдесетте апостоли, приписвани на св. Иполит Римски и Доротей Тирски. Св. ап. Ерм свършил мъченически живота си. Той оставил твърде поучителната книга „Пастир“. Текстът е от „Жития на светиите“, Синаоднал издателство, София, 1991 година, под редакцията на Партений, епископ Левкийски и архимандрит д-р Атанасий (Бончев). Истината в този изказ е половинчата или полуистина. Св. ап. Ерм (Хермас, Ермас – Hermas) е с неустановено житие. Няма данни за него никъде. Той, почти винаги в наши български, а и в други православни и (по-малко) католически текстове се бърка с Ерм (Hermas), автор на текста „Пастир“, освободен роб и брат на десетия епископ на Рим Пий I. Така нареченият папа Пий I (условно, девети наследник на св. Петър) е роден в края на 1. век и умрял ок. 154 -155 или 161 г. Понтификатът му е между 142 (146) и 157 (161) или 140 – 154 (155). Във Ватиканския *Annuario Pontificio* от 2003 г. се посочва от 142 или 146 до 157 или 161 г. Технически Пий I не е папа. Това звание „папа“ се появява след края на 4. век. С други

думи, той е епископ на Рим в посочения период и по-верно казано презвитер, защото християните в Рим и на други места са се ръководили доста време от колегиум на презвитерите. Други приемат, че той е първият „монархически епископ“ в Рим. В „Енциклопедия Британика“ (издание 1902) се твърди, че бил епископ от 157 до 168, но това е подложено на критика. Най-достовърно се смята сведението на св. Поликарп от Смирна (70 (80) – 156 (167), който посочва за година на смъртта му 155 (156). Това беше казано, за да се посочи, че книгата „Пастир“ на брат му Ерм се датира около 140 г. (апокрифен апокалипсис, написан между 139 – 155). Няма логика св. ап. Павел да поздравява този Ерм, написал книгата „Пастир“, след като той (св. ап. Павел е живял от 5 (2) – 67 г. сл. Хр.) вече е умрял. Как някой в православната църква вече не промени такива неверни текстове от писанията за светиите?. Аргументите, че св. ап. Ерм не е написал книгата „Пастир“, а тя е от брата (либертин – освободен роб) на Пий I са следните:

– Ориген е този, който бърка поздравленията към Ерм (Hermas) от св. Павел в Посланието към Римляните (16, 14) с автора на „Пастир“. Истината се установява от Muratorian Canon (книга на изследователя Ludovico Antonio Muratori (1672–1750), през 1740 г.), който открива истината за писанието „Пастир“ в Catalogus Liberianus (354 г.) и същото в една поема срещу Маркион (3-4 в.);

– В „Пастир“ има позоваване на някой си Климент, но в никой случай не е доказано, че това е Климент Римски (умр. ок. 97, 99 или 101), за да се докаже, че Ерм е по-ранен автор;

– Не трябва да се отъждествява св. апостол Ерм и със св. вмчк Ермий. Те са различни лич-

Проф. д-н Пламен РАДЕВ

ности;

Основният проблем е за кой град се смята, че Ерм (Hermas) е бил епископ. В някои от православните публикации се твърди, че Ерм е бил епископ на Филипополис и това се виждало от списъците на седемдесетте апостоли (ученици) на Христос с приписвано авторство на Иполит Римски, Доротей от Тир, Месеослова на Василий II Българоубиец (976 – 1025) и други, предимно руски православни автори. Точно тук е трагичната грешка. В списъка на богослова Иполит Римски (ок. 170-235), ап. Ерм е епископ на Филипи и нищо повече (под №38, Hermas, bishop of Philippi). Лъжа е твърдението, че в списъка на този автор св. ап. Ерм е епископ на Филипопол. Особено стои т. нар. „списък“ на Доротей от Тир (255-362). Този епископ, в съществуването на когото има редица съмнения от някои учени, е фигура, за която се спори. За самоличността на Доротей се съревновават още трима. Доротей от Тир никога не е бил автор на подобен списък. Списъкът, който се приписва на Доротей, всъщност е творение на един византийски монах от Константинопол, живял през 7. или 8. в. Този монах е наречен от изследователите Псевдо – Доротей. В списъка на апостолите Псевдо – Доротей прави редица премествания, повторения и пропуски, за разлика от списъка на Иполит Римски (ученик на Иринеи Лионски, който от своя страна е ученик на Поликарп, а последният е ученик на св. Йоан). Сменени са и имената и на двамата апостоли с близко звучене. Обсъжданият тук Ерм (Hermas, Ермас, Ермá) е наречен Ермий (Hermes, Ермíς) и е под №39. Последният обаче

е бил епископ на Далмация в Сплит. Псевдо – Доротей е бил силно увлечен от идеята, че ап. Андрей е човекът, който първенствува в християнизирването на Мизия и Тракия в сравнение със св. ап. Павел, който християнизирал части от Македония, което идва от започналата борба за това коя църква е по-първа – тази в Рим или тази във Византион (*Βυζάντιον* – тогава малко търговско градче), по-късно Константинопол. Списъкът на Псевдо – Доротей е представен в *Chronicon Paschale*, позната още като *Chronicum Alexandrinum*; *Constantinopolitanum* или *Fasti Siculi* (универсална византийска хроника на света от Адам до 7. в.).

Списъкът на Псевдо – Доротей се повтаря в някои писания на Nicephorus Calixtus (ок. 1256 – 1335) в неговата „История на църквата“. Той е в достатъчна степен един лековерен и неразсъдлив гръцки писател, което е отбелязано от изследователите на средновековието (Alban Butler (1711–73) в „The Lives of the Saints“, 1866).

Трябва да отбележа, че в Менологиума (Месеослова) на Василий II Българоубиец изобщо няма отбелязване на св. ап. Ерм, което се вижда от превода на В. Тъпкова – Заимова. Основните гръцки минеи също сочат, че св. ап. Ерм е бил епископ на Филипи. Така е и в портала на гръцката православна църква, където е сочен като Ермá επισκόπου Φιλίππων. Същото е и в синаксариума (месеослова) за м. ноември на гръцката православна църква (Νοέμβριου Αγίων Γαίου επισκόπου Εφέσου, **Ερμά επισκόπου Φιλίππων**, λίου πρώτου επισκόπου παλαιάς Ρώμης). В латинската версия за св. ап. Ерм се сочи: „**Hermas Philippensis** fuit unus e Septuaginta Apostolis. In Ro 16,14 una cum Asyncrito, Phlegone, Herme et Patroba memoratur. **Hermas episcopus Philippensis** fuisse traditur et sanctus colitur; dies eius festus est 9 Maii“. По испанската версия на *Sinaxe dos 70 Apóstolos* е **Hermas, bispo de Filipos**. В италианската версия е също: №38. **Erma, vescovo di Filippi**. В немската версия е: **Hermas von Philippi** war einer der Siebzig Jünger. Er wird in (Röm 16,14 EU) gemeinsam mit

С ЖИТИЕТО НА СВ. АП. ЕРМ

Asyncritus, Phlegon, Hermes und Patrobas erwähnt. Hermas soll Bischof in Philippi gewesen sein. Er wird als Heiliger verehrt; sein Gedenktag ist der 9. Mai.

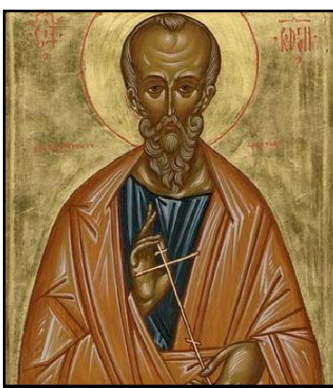
През 2009 г. д-р Асен Чилингиров (р. 1932, живеещ в Германия) публикува статия в Интернет, в която оспорва, че ап. Павел е бил в македонския по негово (на ап. Павел) време Филипи. Как е възможно този т. нар. „учен“ Асен Чилингиров да твърди, че ап. Павел е идвал във Филипополис и там е ръкоположил първия епископ Ерм. От Филипопол тръгнал към Троя. Това са фантазмагории или някакво видение. Мнението, че ап. Павел е посетил филополянците, а не филипяните е светотатствено. Защо мълчи нашата църква по неговата теза? Защото басните на Чилингиров просто не подлежат на обсъждане. Основната теза на споменатия автор е, че по времето на посещенията на ап. Павел във Филипи този град бил нищожен. Нищо такова. Ето кой град е бил тогава Филипи. **Филипи** (Philippi, Φιλίπποι / Philippi) в Източна Македония е бил град в римската провинция Македония, разположен близо до днешния Кринидес. Намирал се е между Кавала и Драма. Основан е от жители на Тасос през 360 г. пр. Хр. При нападение на траките, жителите търсят помощ от Филип II Македонски през 356 г. пр. Хр. Той го укрепва и му дава елински облик. Сега е община с население около 11000 човека и село в префектура Кавала с население 900 човека. Известно е, че св. ап. Павел получава видение да отиде да покръсти македоняните, а не тракийците. Във Филипи св. ап. Павел създава първата християнска църква в Европа. Всъщност първото име на града е Кринидес (от извори, фонтани), основан от атинския политик в изгнание Калистратус. След помощта на Филип II Македонски името се променя на Филипи или Филипои. През 41 г. пр. Хр. Август дава на града

ранг на колония: Colonia Victrix Philippensium, а през 30 г. пр. Хр. тя е преустроена под името Colonia Iulia Philippensis. След като Теодосий I Млади, царувал от 379 до 395 г., разделя Македония на две, Филипи става столица на Първа Македония. Той се издига още при царуването на Октавиан като важен център на пътя Виа Игнатия. Тогава е бил финансов, административен и културен център. Именно Филипи има статута на епископски (презвитерски) център.

Името „Филип“ в буквален превод е „любител на коне“. Филипи е между реките Strymon (Струма) и Nestus (Места). Тази колония и град дават статус и предлагат четири практически неща за гражданите на Римската империя: 1) пълно право на глас; 2) свободна търговия с Рим; 3) гарантиране на защита от Рим и 4) войници на победените в битки и армии са живели тук в помилване. Филипополис (по римско време Тримонциум) не е имал такива права. Този Чилингиров саркастично пише, че в или край Филипи нямало река. Има я тази река (макар и малка). Тя сега се казва Ζυγιάκτη (Зигакти). По-рано реката се наричала Gangites (Гангитес). Във Филипи тя е място за поклонение. Именно там е кръстена първата християнка в Европа св. Лидия (ок. 51 или 52 г.).

Филипи е използван от Александър Македонски като щаб за овладяване на света! Филипи става град със силен римски характер и за св. Павел е предизвикателство да въведе християнството там. Филипи е само едно от петте населени места в цялата област Македония, предоставени с бла-

гата на IUS Italicum, което е „правото да се управлява от римското право и да се освобождават гражданите от преки данъци“. Това прави изявленията на св. ап. Павел относно римско гражданство още по-важни, когато той се обръща към филипяни. Гражданството е съвсем реална и много важна част от живота на тогавашните хора. IUS Italicum е чест, предоставена на специални градове на Римската империя от императорите. Тя не описва състоянието на гражданство, но

Св. ап. Ерм

предоставя на общностите в Римската държава правна фикция, че е на римска почва. Това означава, че градовете са били регулирани под римско, а не под местното или елинистическото право и са с по-голяма степен на автономност в техните отно-

шения с провинциални управители, а на всички, родени в града, им се гарантира автоматично римско гражданство и те са били освободени от някои данъци. След времето на Сула колонии са създадени в Рим от Република като средство за предоставяне на земи, за да се пенсионира ветераните, които, разбира се, запазват гражданство. Тази привилегия е отпусната от Цезар и други императори, които установяват военни колонии, най-вече в провинцията с различни права и вътрешна организация. Към този клас принадлежи Филипи. Филипополис или по-скоро Тримонциум няма такъв статут. Списъкът на градове с права на IUS Italicum е твърде дълъг, но в него се открояват: Баалбек, Антиохия Писидийска (където също е бил св. ап. Павел), Стоби (на гръцки: Στοβόι, на македонски книжовен език: Стоби) – античен град на устието между реките Черна и Вардар, чиито руини са най-големият археологичен комплекс в Република Македония, Касандра (град в един от ръкавен език: Стоби) – античен град на устието между реките Черна и Вардар, чиито руини са най-големият археологичен комплекс в Република Македония, Касандра (град в един от ръкавен език: Стоби) и **Филипи**. Ето защо ап. Павел отива във Филипи, а не във Филипополис!

Какво става със списъка на седемдесетте апостоли или ученици на Псевдо – Доротея? Той е възпроизвеждан след това от св. Дмитрий Ростовски (1651 – 1709) и именно от него Филипи отново е подменен с Филипополис. Това се повтаря в по-нови времена и в „Охридски пролог“ от Николай Сръбски (Велимирович) (1881 – 1956) – бивш епископ Жички и Охридски, умрял в САЩ. Именно и само техните твърдения се приемат у нас, а това е грешно и едностранчиво. Друго е мнението на Архиепископ Димитрий (Самбикин 1839 – 1908), Собор св. 70-ти апостолов. – СПб.: Православный собеседник, 1906. – С. 2 т., 403-407, в който се приема, че св. ап. Ерм е епископ на Филипи или Филипопол. Според него паметта на апостол Ерм се почита в православната църква на 13 юни (31 май по стар стил) заедно с апостолите Иродион, Агав, Руф, Флегонт и Асинкрит, а така също и на 17 януари (4 януари по стар стил) в деня на Събора на седемдесетте апостола.

И все пак? В своята „Църковна история“, която обхваща годините от началото на християнството до 324 г. Евсевий Кесарийски (263 – 340) смята, че няма списък на седемдесетте ученици. Той пише: „Имената на апостоли на Спасителя са известни от Евангелията на всеки: списък на седемдесетте ученици няма никъде... Поразмисли, и ти ще видиш, че учениците на Христос са повече“. В Католическата енциклопедия и в други сериозни издания също се смята, че списъци на седемдесетте или седемдесетте и двама ученици, освен дванадесетте апостоли са пълна фикция.

В Божествената литургия на св. Йоан Златоуст св. ап. Ерм се празнува на 5 ноември. В Гърция (нали църквата там е православна) епископ Ерм се чества на 5 ноември, заедно с епископ Гай на Ефес, Лин, Патроба и др. По вече посочени дати св. Ерм има дни за честване на 13 юни (31 май – стар стил), 21 април (8 април по стар стил), 5 ноември. Кога е всъщност датата за почитане на паметта му? Кой ще каже? Важното е, че паметта на св. ап. Ерм може да се почита, без да е задължително той да е бил презвитер (епископ) във Филипополис.

1. (http://www.pravoslavieto.com/docs/sv_otci/sv_ipolit_Rimski_apostles_12_70.htm);

2. http://www.promacedonia.org/gibi/6/gal/6_369.html;

3. <http://www.ivanstamenov.com/2009/01/184/>;

4. (http://www.eortologio.gr/data/eortes/synaxarium_november.htm);

5. Hippolytus, Book XLIV; ON The Twelve Apostles Where Each Of Them Preached, And Where HE Met His End.)

Форум Наука 2011

Весела КАЗАШКА – директор на поделение „Научна и приложна дейност“

На 31 май в Новотел Пловдив се проведе за четвърти път традиционният Форум Наука, който беше организиран от заместник-ректора по наука и международно сътрудничество доц. д-р Невена Милева и Поделение „Научна и приложна дейност“.

Доц. Милева откри Форум с приветствие към участниците и специалните гости – ректора на Пловдивския университет доц. д-р Запрян Козлуджов и проф. д-рн Георги Андреев.

Форум Наука 2011, в който се включиха преподаватели от Пловдивския университет – ръководители на проекти, декани, млади учени, имаше две основни цели. Първата, да се представи дългогодишният труд на преподавателите от университета, намерил израз в научни и образователни проекти; както правим, докъде сме стигнали, какви проблеми са възникнали и как да ги разрешим; да се създаде академична среда за популяризиране на резултатите от научните разработки и проекти. Втората цел беше да се осъществи тясна връзка между отделните колективи с цел обединяване на усилията и научния потенциал и кандидатстване в международни и национални конкурси, за по-добро финансиране на научните разработки.

Доц. Милева акцентира на факта, че няма малки и големи проекти и за ръководството са важни всички.

Програмата на Форум Наука 2011 г. беше разделена на 4 секции. Събитието се излъчваше директно, в реално време по интернет в страницата на Поделение „Научна и приложна дейност“. Това стана възможно благодарение на подкрепата на д-р Атанас Терзийски и Виктор Иванов.

Участниците във Форумата имаха възможност да чуят за научните постижения на 16 колектива от природните и хуманитарните факултети на ПУ.

В първата секция беше представена работата на колективите на доц. д-р Илия Илиев от Биологическия факултет „Създаване на интердисциплинарен научен център за

изследване на структурата на пребиотици и функционалния им потенциал върху микроорганизмите, свързани с човешкото здраве“; доц. д-р Снежана Гочева, Факултет по математика и информатика – „Някои добри практики на научни и образователни програми във ФМИ“; доц. д-р Красимира Кръстанова, Философско-исторически факултет – „Локалното наследство – ресурс за устойчиво местно развитие“; доц. д-р Илия Денев, Биологически факултет – „Биотехнологични подходи за повишаване устойчивостта на ключови за българското земеделие културни растения срещу кореновите паразити“.

Първата секция възбуди интереса на участниците и след кафе-паузата имаше възможност да изслушаме презентациите на още четирима колеги: доц. д-р Петя Бъркалова, Филологически факултет – „Студенти по пътя на книгата“, доц. д-р Иван Джамбов, Философско-исторически факултет – „Приноси към християнското културно-историческо наследство“, проф. д-рн Цонко Колев, Химически факултет, Награда „Питагор“, доц. д-р Станмир Стоянов, Факултет по математика и информатика – „Разпределена среда за електронно обучение DeLC“.

Професор Цонко Колев обяви, че наградата „Питагор“ е израз на неговия и на колегите му дългогодишен труд, а доц. Стоянов постави началото на представянето на поредица презентации, свързани с електронно и мобилно обучение и е-документи, представени съответно от доц. д-р Невена Милева и проф. д-рн Георги Тотков.

Гл. ас. д-р Атанас Терзийски,

Заместник-ректорът доц. Невена Милева открива Форум Наука

Химически факултет – „Моделирание на сорбционни процеси, протичащи в атмосферата“, насочи вниманието ни към използването на информационните технологии и изчислителната техника за решаването на химични задачи.

Проф. д-рн Румен Стаматов, Педагогически факултет, с презентацията „Персонална и национална идентичност и социална среда“ и с представянето на още няколко проекта на факултета насочи дискусиите към хуманитарната област. Проблемът за документиране

и изследване на рецепцията на античната драма в България: превод, сценична реализация, изкуства, образование, културни политики, беше представен по особено интересен начин от проф. д-рн Клео Протохристова.

В последната част на форума думата имаха предимно колегите от Химическия факултет: доц. д-р Нина Димчева – „Биоелектрохимични методи за бърз, чувствителен и селективен контрол на качеството и безопасността на храните“, доц. д-р Магдален Златанов, Химически факултет – „Химия на липидите“.

Форумът завърши с презентацията на доц. д-р Мария Стоянова за Секторна програма „Еразъм“ и за ролята на програмата при осъществяване на контакти и обмен на преподаватели в Европа.

Форумът провокира голям интерес и присъстващите изразиха съжаление за ограниченото време и за невъзможността за дискусия. Следващият форум ще бъде двудневен и извън Пловдив, в УТБ - Пампорово, обяви заместник-ректорът доц. Невена Милева.

Конференция в Пловдив

Грета КОСЕВА

Във филиала на Техническия университет – Пловдив се проведе IV Национална научна конференция 2011 за студенти, докторанти и млади учени, организирана от Федерация „Наука и висше образование“ – Пловдив. Конференцията бе открита от доц. д-р инж. Димитър Станков. Приветствие поднесе проф. д-р Симеон Василев – председател на Съюза на учените в гр. Пловдив, който подчерта, че бъдещето на науката е в ръцете на младите учени. Атанаска Тенева, доктор по философия, обърна внимание на засиления интерес от страна на студенти и млади научни работници към различни научни проблеми. С особен

интерес участниците в конференцията изслушаха пленарния доклад на проф. д-рн Нина Дюлгерова, член на УС на НС на Съюза на учените в България на тема „ЕВРАЗИЙСКИ ЕНЕРГИЕН ПОКЕР“. Една изключително актуална тема, която вълнува обществото, особено след трагедията в Япония. Конференцията продължи своята работа в три секции: 1. Медицински науки; 2. Технически и природоматематически науки и 3. Социално-икономически и хуманитарни науки. Изнесените доклади бяха с разнообразна тематика и на високо ниво. Това предизвика и определена дискусия по разглежданата проблематика. Конференцията завърши с коктейл в Клуба на преподавателя.

Географските информационни системи и ролята им за маркетинга и пазарите

Гл. ас. Делян АНГЕЛОВ

На 09.05.2011 г. в ПУ „Паисий Хилендарски“ се проведе ден на ГИС технологиите под надслов „Приложенията на Географските информационни системи (ГИС) в полза на маркетинга и проучването на пазара“. Презентацията беше осъществена със съдействието на софтуерната компания ESRI (България).

ГИС е технология за създаване, събиране, съхраняване, актуализиране, обработка, анализ, визуализиране и споделяне на географска информация, която съчетава пространственото местоположение на обектите и описателната информация за тях. Комбинирането и визуализирането на слоеве с информация за даден район подпомага по-доброто разбиране на събитията и взаимовръзките между обектите в него. Посредством визуализация на пространствените взаимоотношения и зависимости ГИС подобрява организацията на данните, улеснява комуникацията и вземането на решения, прави бизнеса по-успешен и обществените услуги по-ефективни.

В продължение на вече повече от 40 години ГИС технологията подпомага специалисти от различни сфери в решаването на реални бизнес проблеми. Над 100 000 организации по света от държавния и частен сектор използват мощните ESRI ГИС инструменти за управление на данни с пространствена компонента. ESRI ГИС софтуерът, интегриран с бизнес, географска и клиентска информация, подпомага взимането на информирани управленски решения в рамките на самата организация, в Интернет и при полеви условия.

Всяка организация, независимо дали е държавна или частна, управлява голямо количество информация, 80% от която има пространствена компонента – адрес, местоположение, граница, търговска територия, маршрут и т.н.

Всички те могат да се представят на картата и да се анализират пространствено.

Динамично променящата се икономика обуславя все по-големия интерес на търговци, брокери, застрахователи, мениджъри на активи и други специалисти от икономическата сфера към ГИС технологиите като инструмент, позволяващ да се разбират и анализират по-добре тенденциите в развитието на пазарите. ГИС е незаменим помощник в различни направления на икономиката – оптимизиране създаването и закриването на бизнес дейности, маркетинг, търговия, управление на доставките, мърчандайзинг, банкови и застрахователни услуги, недвижими имоти и др. С ГИС могат да се визуализират, управляват и анализират разнообразни бизнес активи – служители, клиенти, сгради, съоръжения и др.

Интегрирането на ГИС в маркетинг плана помага да се реагира адекватно на нуждите на клиентите и пазара. ГИС позволява да се анализират пазарите и клиентите, да се виждат тенденции и зависимости върху картата, да се генерират демографски отчети. Esri технологията дава възможност и за онлайн достъп до демографски данни, отчети и карти.

С ГИС е възможно да се идентифицират целевите пазари.

✓ Създаване на клиентски профили

Да се познават потребителските навици и предпочитания е от съществено значение, за да може да се предвиди тяхното поведение. Използвайки

различни променливи от базите данни могат да се идентифицират най-добрите клиенти. Доброто познаване на клиентите дава възможност например и за извършване на кампании за кръстосани продажби.

С ГИС могат да се картографират клиентите, които купуват най-често, да се набележат лоялните клиенти за участие в бъдещи кампании и нови промоции, да се изследват взаимовръзки между продукти, които не се купуват често и предпочитанията на клиентите.

✓ Сегментиране на пазара

ГИС базите данни позволяват да се интегрират в модели демографски и географски данни, данни за покупки и потребителски разходи, така че да се получи точно сегментиране на изследвания пазар. ГИС позволява да се групират клиентите по предпочитания към определени продукти, да се анализират сегментите по райони на продажби, да се създават рекламни послания за най-предпочитаните сегменти.

✓ Привличане и задържане на клиенти

ГИС помага да се идентифицират потенциалните клиенти, да се превърнат по-бързо в настоящи, да се скъси цикъла на продажбите и да се изгра-

дят взаимоотношения с тях.

✓ Продажбени канали

ГИС позволява да се извърши сегментиране на клиентите въз основа на типа покупка – на място в магазина, онлайн, по каталог, да се анализират продажбите по вид на канала, да се картографира продуктивността на каналите, да се разберат предпочитанията на клиентите към различните видове канали.

✓ Анализ на потребителите

Демографският анализ е основа за много други бизнес функции като обслужване на клиентите, анализ на местоположението, маркетинг. Да се познават клиентите и техните социоекономически характеристики и поведение при покупка е съществено важно за вземането на добри бизнес решения. ГИС позволява да се разкрият нови реакции на пазара, да се отправят различни послания в зависимост от сегмента, да се картографират настоящите клиенти, да се изследват недостатъчно ефективните и високоефективните пазари.

✓ Установяване на взаимоотношения с клиентите

С ГИС могат да се локализируют клиентите на карта, да се определи персонала, който отговаря за всеки клиент, да се създадат групи по обслужване на клиентите на база на продуктови територии, да се съхраняват контактите на клиентите, да се поддържа обратна връзка от клиентите.

✓ Реклама

С ГИС може да се проследява успехът от рекламните кампании, да се картографират териториите с успешни кампании, да се изследва реакцията към нови продукти в дадена територия, да се проучи използването на даден продукт по области.

За словото, митовете и (без)крайностите на един филологически форум

На 19 май 2011 г. в пленарната зала на Дома на учените в Пловдив бе открита XIII национална научна конференция под надслов „Словото – митове и (без)крайности“. Форумът се организира ежегодно от Филологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“, СУБ – Пловдив и Лингвистичния клуб „Проф. Борис Симеонов“. Водещи на церемонията по откриването бяха третокурсниците англицисти Петя Вецева и Иво Ганчев. В приветствието си слово към участниците и гостите доц. д-р Красимира Чакърова, един от организаторите на събитието, подчерта, че това издание на конференцията е забележително, защото през 2011 г. се честват два юбилея – 50 години от основаването на пловдивската алма матер и 10 години от създаването на Лингвистичния клуб в ПУ. Поздрав към младите филолози отправи и ректорът на ПУ „Паисий Хилендарски“ доц. д-р Запрян Козлуджов: „Много се радвам, че въпреки сложната ситуация, в която се намира нашата държава, виждам толкова млади хора тук. Сред участниците са представители на всички български класически университети, т.е. на всички университети, в които филологията заема централно място.“ С пожелание за успешна работа към аудиторията се обърна проф. д-р инж. Симеон Василев, председател на СУБ – Пловдив, гл. ас. д-р Надя Чернева, научен секретар на Филологическия факултет на ПУ и директор на

Центъра за руски език и култура, Енчо Тилев, председател на Лингвистичния клуб в ПУ, и Зорница Танева от ръководството на Студентския съвет.

Работата на двудневната конференция бе организирана в две секции: по езикознание и по литературознание, като свои разработки по различни филологически проблеми представиха над 70 студенти и докторанти от цялата страна.

Лингвистичните доклади бяха посветени на актуални въпроси, свързани с историята и съвременното състояние на българския език, много от тях бяха със съпоставителна насоченост и впечатлиха аудиторията със своето разнообразие и дълбочина. Заето с нелеката задача да оценява научните проекти на младите езиковеди бе националното жури в състав: проф. д-р Стефана Димитрова (ИБЕ при БАН) – *председател*, проф. д-р Диана Иванова (ПУ „Паисий Хилендарски“), доц. д-р Красимира Алексова (СУ „Св. Климент Охридски“), доц. д-р Константин Куцаров (ПУ „Паисий Хилендарски“) и гл. ас. д-р Снежана Цонева-Матюсън (ПУ „Паисий Хилендарски“). Гости на форума бяха също така и студенти, дошли да подкрепят своите колеги.

Класирането в секцията по езикознание е следното:

Бакалаври:

1. Велислава Тодорова, СУ, Енчо Тилев, ПУ;
2. Димитрия Иванова, ПУ, Анелия Ралева, ПУ;

Обща снимка на участници и организатори след закриване на конференцията

3. Елица Миланова, ВТУ, Таня Пеева, ПУ, Олга Привалова (Талински университет); Веселин Костадинов (СУ).
4. Поощрителни награди: Донка Кавалджиева, ПУ, Нина Иванова, СУ, Иван Иванов, СУ, Петър Димитров, ПУ.

Магистри:

1. Десислава Димитрова, ПУ;
2. Не бе присъдена;
3. Полина Димитрова, ПУ.

Секцията по литературознание беше другото огнище на филологически ентузиазъм, където се дискутираха оригинални литературни идеи, вдъхновени от творчеството на класически и съвременни автори. В присъствието на авторитетното жури, председателствано от доц. д-р Иван Русков и с членове: доц. д-р Елена Гетова, доц. д-р Дарина Дончева, гл. ас. д-р Димитър Кръстев и гл. ас. Младен Влашки, участниците разказаха за своите научни наблюдения и открития, разгледаха критично митовете и потърсиха безкрайностите на ословесената човешка мисъл. Въпреки доминиращото докторантско присъствие, и студентите с подчертан литературоведски интерес зарадваха комисията с представянето си. Отличени бяха следните участници:

Бакалаври:

1. Не бе присъдена;
2. Не бе присъдена;
3. Теодора Иванова, ПУ, Мария Маринова, СУ, Деница Георгиева, ПУ.

4. Поощрителни награди: Радостина Петрова, СУ, Таня Пеева, ПУ.

Магистри:

1. Георги Цонев, ПУ;
2. Михаела Пачеджиева, ПУ;
3. Не бе присъдена.

Със специален приз за евристично мислене бе награден Христо Тодоров от СУ „Св. Климент Охридски“.

Отличените доклади ще бъдат публикувани в сборник, събиращ най-доброто от представеното в двете секции на Конференцията.

Провокативните въпроси и креативните съвети от страна на журито, както и колегиалното общуване и споделянето на опит между участващите донесоха удовлетворение от постигнатото и вдъхновение за нови творчески изяви.

В края на първия ден от конференцията в празника на словото по атрактивен начин се включиха и другите изкуства. С празничния концерт, организиран от Лингвистичния клуб „Проф. Борис Симеонов“, беше дадено началото на тържествено отбелязване на двата значими юбилея. В концертната зала на АМТИИ освен участниците в тазгодишния формат на конференцията имаше и много приятели на Лингвистичния клуб. За приятната атмосфера и веселото настроение се погрижи водещият Тенчо Дерекювлиев, а участниците в концерта, въпреки привидната

Момент от празничния концерт – „Варненски танц“ на студентския ансамбъл „Пълдин“ при УХТ – Пловдив

Студентският фестивал на Пловдив

Анна ГЕНОВА

На 16, 17 и 18 май 2011 г. за четвърта поредна година се проведе Open Student Fest под надслов „Студентите за Пловдив“. Това е студентски фестивал, организиран от студентските съвети на всички осем висши училища в Пловдив с цел да се повиши тяхната активност, инициативност и ангажираност към обществото и участието им в културния живот.

Трите дни от програмата бяха изпълнени с различни мероприятия – спортни турнири (футбол, волейбол, баскетбол); градско състезание „Пловдивска надпревара“; театрални постановки на студенти от специалност „Актьорско майсторство за драматичен театър“ към Пловдивския университет, „Паисий Хилендарски“ за възрастни, а също и специално подготвени за деца от всички пловдивски домове за деца, лишени от родителски грижи; създаване на еко пътека в парк „Лаута“ съвместно със „Зелен Пловдив“; конкурс „Мис и Мистър Академика“ на Античния театър и вечер на студентите – „Open air party“ в плувен комплекс „Младост“.

Победител в турнира по футбол стана отборът на УХТ, в баскетбола – ПУ.

Първото място в играта „Пловдивска надпревара“ грабна отборът на Аграрния университет. Награждаването от всички спортни мероприятия и играта „Пловдивска надпре-

вара“ стана в уиски бар Емона, където имаше и много изненади за студентите.

Кулминацията на фестивала бе третата вечер на Античния театър, където се проведе станалият традиция вече конкурс „Мис и Мистър Академика“.

В него взеха участие 32-ма участници от всички осем висши училища в града, селектирани на предварителен кастинг. В първия кръг финалистите трябваше да покажат креативност и да се облекат в стила на бъдещата си професия или просто по начин, представящ изучаваната от тях специалност. Във втори кръг претендентите за мис и мистър трябваше да дефилират облечени с римски тоги, а в трети – с официални облекла. И тъй като конкурсът бе не само за визия, но и интелект, на всички участници бяха зададени по няколко въпроса от обща култура.

За доброто настроение на публиката се погрижиха водещите Стефан Иванов – Джоса и Таня Алваджиева, изучаващи „Актьорско майсторство за драматичен театър“ в Пловдивски университет, както и трио „Sorgano“ в състав Петя Вардева, Денислава Станева и Биляна Андрончева, студентки от Академията за танцово, музикално и изобразително изкуство. Те изпълниха известни оперни арии, а когато запяха една от най-известните и обичани песни у нас „Моя страна, моя България“, накараха публиката

в Античния театър, наброяваща повече от 3000 души, да стане на крака, всички да се хванат за ръце и да пеят с тях.

Журиробе съставено от представители на някои от спонсорите и партньорите на фестивала: Туристическа агенция за приключения „Пълдин“ – Мирослав Луканов, SG Експресбанк – Веселин Бояджиев, председателят на НПСС – Петър Чаушев, зам.-кметът на Община Пловдив – Георги Титюков, Бутик за сватбени и абитуриентски рокли „Стоян Радичев“ – Стоян Радичев, уиски бар Емона – Филип Бошнаков, АПАО – Лилия Еленкова, Orange – Веселина Вълкова, Mediacafe.bg – Костадин Кирев. И така „Мис и Мистър Академика“ 2011 станаха студентите от Академия за танцово, музикално и изобразително изкуство Радостина Стоянова, специалност „Музикална педагоги-

ка и народно пеене“, и Павлин Томов, специалност „Българска народна хореография“. Второто място грабнаха Антония Янкова от Пловдивския университет и Борислав Христов от Академия за танцово, музикално и изобразително изкуство, а третото – Ирина Митева от Европейския колеж по икономика и управление и Стоил Ватев от Пловдивския университет.

Пропуск за фестивала бяха специални гривни в бяло, зелено и червено, продаващи се пред всяка университетска сграда в града, както и на главната улица. Цената на гривните бе символична – 1 лв., но с нея всички студенти получиха много отстъпки в различни книжарници, заведения, спортни комплекси и др. по време на тридневния фестивал. Всички приходи от продажбата на гривните ще бъдат дарени на дом за деца, лишени от родителски грижи, „Рада Киркович“.

Превърналата се вече в традиция инициатива „Open student fest“ получи широко медийно отражение и няма студент в Пловдив, който да не знае за нея. Подобен студентски фестивал, организиран от всички висши училища в един град и обхващащ интересите на всички студенти, се провежда само в Пловдив и има тенденция всяка следваща година да става все по-добър и обхващащ все повече различни мероприятия.

➔ от стр. 22

разнородност, бяха обединени от привлекателния чар на събитието. Бурни аплодисменти от публиката получиха изпълненията на детската вокална група „Бон Мин“, на танцовия състав „Дуенде“, на пианистите Теодор Тенчев (студент, 3. курс, МИО, ПУ „Паисий Хилендарски“) и Александър Матюсън (зрелостник от ЕГ „Пловдив“), на вокалистката Теодора Петрова (студентка от 4. курс, БФ, ПУ „Паисий Хилендарски“), на поетесите Веселина Балтова, Таня Бучкова, Теодора Петрова, възпитаници на Пловдивския университет. Впечатли и изпълнението на Александър Маринов от Националното училище за музикално и танцово изкуство „Добрин Петков“. Програмата

завърши с темпераментните танци на фолклорния студентски танцов ансамбъл „Пълдин“ при УХТ – Пловдив.

Във връзка с емблематичните годишнини Лингвистичният клуб изненада много от присъстващите в залата с интересни и символно заредени подаръци. Тазгодишните членове на научните комисии получиха вино със специален етикет, напомнящ повода, а дългогодишните участници в конференцията си тръгнаха с юбилейни медали и с графики с изображение на Хисар капия, нарисувани от художника Анджей Новак. В хода на 13-годишната носталгия и признателните благодарности организаторите нямаше как да не си спомнят с едноминутно мълчание и за незабравимия доц. д-р Стефан Гърдев.

Директорът на Центъра за руски език и култура при ПУ „Паисий Хилендарски“ гл. ас. д-р Надя Чернева прочете поздравителен адрес към членовете на Лингвистичния клуб и поднесе по случай годишнината своите подаръци на ръководителя на клуба доц. д-р Красимира Чакърова.

След края на концерта всички присъстващи бяха поканени на традиционния коктейл в кафе-бар „Океаник“, където в неформална обстановка се породиха филологическите познания и приятелства – един от търсените и много успешните резултати от конференцията.

Вкрая на втория ден, по време на тържествената церемония по закриването на Националната конференция беше представен

сборникът „Думи срещу догми“, включващ отличените доклади от научната сесия през 2010 г. За пресечната точка на Словото и Смисъла на човешкия живот пред младите филолози говори собственикът на издателство „Контекст“ Стефан Пеев, с чието лого за пореден път излиза сборникът. Веднага след това председателите на двете секции наградиха заслужилите участници с грамоти и книги.

След традиционната обща снимка пред Дома на учените всички се поздравиха с успешното провеждане на събитието и се разделиха с пожелания за скорозна среща на XIV конференция през 2012 г.

**Таня Пеева, Петър Димитров,
Лингвистичен клуб
„Проф. Борис Симеонов“**

Братята, влюбени в България

Документалният филм на режисьора Анастас Джидров „Братята, влюбени в България“ беше представен на 9 май в Пловдивския университет. Както сподели при откриването на срещата заместник-ректорът доц. д-р Жоржета Чолакова, датата не беше избрана случайно. Делото на братята Георги и Богдан Прошек е прекрасна илюстрация на символиката на Деня на Европа – разбирателството и взаимопомощта между народите на нашия континент. Сред официалните гости на събитието бяха потомците Богдан и Вяра Прошекови.

Режисьорът Анастас Джидров сподели мотивите и някои подробности от работата си по филма. Младият творец има зад гърба си сериозен актив – автор е на близо 50 документални филма, а самият той произхожда от род с дългогодишна и забележителна история.

Братята Георги (Иржи) и Богдан (Теодор) Прошек, както и останалите представители на фамилията, които идват в България, се нареждат сред плеядата чешки интелектуалци, допринесли изключително много за развитието на страната ни след Освобождението през 1878 година: Константин Иречек, Иван Мърквичка, Антон Безеншек, братя Шкорпил и много други. Буквално във всички области на обществения и стопанския живот на възраждаща се България откриваме забележително чешко присъствие.

Рода Прошек нашите съвременници свързват предимно с бирата, но ако проследим житейския им път, ще открием техния принос за строителството на редица обекти символи на София – участват в създаването на градоустройствения план, построяват първата софийска печатница, първата фабрика за тухли, първата софийска гара, Орлов и Лъвов мост, първата бирена фабрика. Какво е накарало тези хора да дойдат да работят за България, да останат тук и да я заобичат до такава степен, че дори приемат български имена.

Ето как ст. н. с. арх. Мария Миркова описва живота и делото на по-големия от братята – Георги Прошек:

„Роден е през 1847 г. в гр. Беровун, близо до Прага, Чехия. Завършва специалност „Надземно строителство“ в Кралския чешки политехнически институт през 1869 г. По това време компанията „Източни железници“ търси специалисти и той постъпва на работа в бюрото на барон Хирш в Цариград. Проектант е на трасето на

народа, но държи и на неговото културно развитие. Полага усилия да превърне училището в с. Алмалии в образцово, по подобие на чешките. Действително той успява и славата на училището се носи в цяла Тракия. През 1876 г. напуска

Легендарната пивоварна на братя Прошек

ж.п. линията Одрин – Саранбей (Септември). През 1871 г. е изпратен в с. Алмалии (с. Ябълково) Хасковско, където ръководи строителството на ж.п. линията в участъка Каяджик (днешен кв. „Раковски“ на Димитровград) до Х. Елес (днешен Първомай). По това време той влиза във връзка с местни българи – общественици и членове на революционния комитет. Председател на тайния революционен комитет в гр. Хасково е Петър Берковски, негов добър познат и приятел още от Прага. Той е и главен учител в българското училище в Хасково, където даскал по това време е и известният наш поборник Стоян Заимов. В книгата си „Миналото“ Стоян Заимов с възторг описва сърдечността на инж. Прошек, неговата щедрост, уважение към българските традиции и празници, веселбите, песните, хората, пързалянето по леда на река Марица. След залавянето на Васил Левски се говори, че той ще бъде изпратен в Цариград, тъй като самият султан се интересува от него. Тогава местният революционен комитет решава да организира освобождаването на Левски като търси връзки с инж. Прошек за разписанието и движението на влаковете. За съжаление на всички тази идея не се осъществява, Васил Левски е вече обесен. Инж. Прошек не по-малко от българските патриоти желае освобождението на

службата в компанията и работи като кореспондент на европейски вестници, в които запознава обществеността с положението на българския народ, особено след потушаване на Априлското и Старозагорското въстание. Руско-турската война активизира неговата дейност в полза на българския народ. От свой приятел в Цариград научава за плановете на турското командване да подсили войските около връх Шипка с нови части. Инж. Прошек заминава за Одрин заедно със свои приятели, където извършва т. нар. „лудо предприятие“ – демонтира около 200 м ж.п. релси, с което проваля преминаването на военни ешелони. Задържането с около 30 часа се оказва важно за изхода от битката. Акцията обаче е разкрита от турските власти и Прошек, преоблечен като селянин, успява да избяга в Букурещ, където работи като преводач на руска служба. Признание за неговата дейност са високите отличия – орден „Св. Александър Невски“ I ст. и златна сабя, която ген. Михаил Скобелев му връчва от името на император Александър II. След Освобождението инж. Прошек се установява в София, където работи в сътрудничество с градската управа и първия губернатор П. Вл. Алабин. Трябва да отбележим, че и неговият личен живот е свързан с нашата страна. През 1878 г. той сключва в София брак с годеницата си Анна Рoubалова,

завършила музикално училище в Прага. За да пристигне в България, тя пътува с кораб по река Дунав, а след това с биволска талига до София, с много багаж и пианото си.

Инж. Прошек проучва находища на мрамор в страната и съставя карта. Той организира производството на тухли в с. Долни Богров, Софийско, осигуряващо материали за строителството. Като служител в „Строителния отдел“ на Министерството на обществените сгради, пътищата и благоустройството инж. Прошек строи шосета и ж.п. линии в страната. В началото на 90-те години е главен експерт по кадастъра в Софийската община. С брат си Богдан през 1879 г. основават първата печатница в София, известна като „придворна“. По-късно с брат си (по професия химик) решават да построят фабрика за бира, години наред известна като „Прошеково пиво“. За времето си тя е най-модерната пивоварна на Балканите. Братята купуват място извън града, близо до старите турски гробища. Фабриката е първата електрифицирана сграда в София със собствен генератор. Говори се, че по време на балове в двореца са прекарвали електричество от фабриката. Сградата на двореца е електрифицирана след това. Многобройни са делата на инж. Прошек в областта на културата и образованието. Той е учител по стенография и рисуване в първа Софийска девическа гимназия, един от инициаторите за построяване на паметник на Васил Левски, за основаване на дружеството „Славянска беседа“ и на Българското инженерно-архитектурно дружество. Като връх на неговата строителна дейност се смята участието му в строежа на пристанището в гр. Варна. Но многоот проблемни във връзка с това се изтъкват като една от причините и за преждевременната смърт на двамата братя, които умират през 1905 г. в разстояние на един месец. Животът и делото на инж. Иржи Прошек и досега будят нашето уважение и преклонение, той ще остане завинаги в нашата история.“

„Пловдивски университет“

Центърът за руски език и култура организира международен семинар

Гл. ас. д-р Милена СТОЙКОВА

Центърът за руски език и култура при Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ организира и провежда семинар на тема „Лингвистичният аспект в обучението и изследователската работа на учениците.“ Семинарът е част от проекта на Фонд „Руский мир“ „Международна научно-практическа конференция за ученици „Езикознание за всички“.

На тържественото откриване на 4 юни 2011 година директорът на Центъра д-р Надя Чернева приветства участниците, като изрази удовлетворение от проявения интерес към събитието и предостави думата на д-р Стоянка Почеканска – главен експерт в Дирекция „Образователни процеси и образователно съдържание“ на МОМН. В обръщението си към присъстващите доц. д-р Невена Милева, заместник-ректор по наука и международно сътрудничество, оцени високо дейността на Центъра за изминалата една година от създаването му и изрази безрезервната подкрепа на университетското ръководство в реализацията на бъдещите творчески инициативи и научни проекти на Центъра и пожела успех на всички участници.

Беше прочетен поздравителен адрес от името на кмета на район Централен на Община Пловдив г-жа Райна Петрова.

В рамките на три работни дни форумът събра над 50 учители от цялата страна, които бяха обучавани от директора на учебно-методичното управление в Държавния институт за руски език „А. С. Пушкин“ доц. д-р Т. В. Кудоярова, завеждащата лингвистична лаборатория „Езикознание за всички“ в Московския институт за отворено образование и заместник-директор на гимназия № 1541 в Москва д-р О. Е. Дроздова и завеждащата катедрата по филология в московското училище-интернат „Интелектуал“ М. В. Абрамова.

При голям интерес от страна на активната аудитория московските колеги презентираха своите научни разработки, свързани с формите на езикова работа за повишаване мотива-

цията при обучението на ученици, технологията „Дебати“ като начин за засилване ефективността при обучението по руски език като чужд, както и възможностите за използване на Националния корпус на руския език в обучението по РКИ в училище.

Академичният стил на разработките успешно се съчета-

Момент от откриването на семинара

ваше с непринудена атмосфера при обсъждането на разглежданите проблеми, споделяне на натрупан опит както от лекторите, така и от участниците в семинара, сред които бяха и Енчо Тилев, за втора поредна година обявен за Студент на годината в областта на хуманитаристиката и съпредседател на Лингвистичен клуб „Проф. Борис Симеонов“, който представи дейността на Клуба и разказа за провеждащата се ежегодно студентско-докторантска конференция. Елица Миланова, член на Лингвистичния клуб и призьор в национални олимпиади по математическа лингвистика, както и в конкурса за есе, обявен от Центъра за руски език и култура в рамките на международната инициатива „Първи в космоса“, сподели опит от участията си, като увери лек-

торите и аудиторията в необходимостта и ползата от занимания с лингвистични задачи и игри в училище.

През втория работен ден бяха проведени езикови тренинги и лингвистични игри. По настояване на участниците презентирания материал ще могат да бъдат намерени и използвани чрез специализирания сайт на Центъра – www.rumir.uni-plovdiv.bg.

Проведеният семинар е част от проявите, с които ще бъдат отбелязани 50-годишният юбилей на ПУ „Паисий Хилендарски“, първият рожден

Д-р Надя Чернева получи почетен знак на Россътрудничество

вието на г-н В. П. Иванов – директор на представителството на Россътрудничество в България, директор на РКИЦ – София и съветник в посолството на РФ в България, В. М. Метелкин – първи секретар в посолството на РФ, представител на МОН на РФ, С. М. Фошкин – съветник по културата в посолството на РФ в България, М. Б. Иванов – заместник-директор на представителството на Россътрудничество в България, заместник-директор на РКИЦ, втори секретар в посолството на РФ, К. Пеев – завеждащ отдел „Наука“ в РКИЦ, доц. д-р В. Лесневски – ръководител направление „Руски език“ в РКИЦ, на д-р Надя Чернева бяха връчени поздравителни адреси и почетен знак на Россътрудничество за принос в популяризирането на руския език в България по повод 50-годишнината на Пловдивския университет и първата годишнина на руския център. Д-р Почеканска връчи сертификатите за участие в семинара, а доц. Лесневски – първите сертификати на завършилите курса по руски език – ниво на владееене А1. Всички присъстващи бяха поздравени и от проф. д-р Стефка Георгиева – ръководител на Катедрата по руска филология, която подчерта приноса на преподавателите от катедрата в утвърждаването на позициите на руския език в България.

Семинарът завърши с културна програма, посветена на Деня на руския език и прожекция на филма „Последният дуел“.

ден на Центъра за руски език и култура и новообявеният за Ден на руския език – 6 юни.

По случай новия празник и годишнината от създаването на Центъра бе подготвен празничен концерт, в програмата на който с песни и танци се включиха студенти и ученици, курсисти от безплатния курс за деца, както и представители на новосформирания вокален състав към Центъра. Бяха поднесени поздравителни адреси и подаръци от доц. д-р Галина Шамонина – ръководител на Руския център на ВСУ „Черноризец Храбър“, гл. ас. Диана Шкодрова – председател на Дружеството на русистите в град Пловдив и Пловдивска област, и от името на директора на Национална търговска гимназия – Пловдив г-жа Славейка Иванова.

На 5 юни 2011 година на тържествена церемония в присъст-

Писателят Веселин Стоянов е новият Доктор хонорис кауза на вестника

ДУШАТА СЪЩЕСТВУВА

Академично слово на Веселин СТОЯНОВ

Често обичам да казвам, че ние, писателите, сме разказвачи на приказки. Докато поетите, разбира се, истинските поети, са фехтовачи – с бляскава рима и смазващи образи те пробождат за миг сърцето и с рапира, прилепена до челото, се оттеглят и се покланят в средата на сцената. Това обичам в тях, тази мускетарска вежливост и благородство. Както е написал благородният университетски преподавател Владимир Янев: „Поезията е опровержение на човешката тленност и затова – истинско и красиво оправдание за съществуването на света.“

Класика! Но тук ще говорим за прозата!

Ние пък, разказвачите на приказки, по-често стоим на столче в кулисите. На сцената на нашите книги шестват нашите герои – облечени или съблечени, гневни или любовно радостни, въоръжени или нещастни, произнасят репликите, родени в главите ни, най-често между шума на пералнята и жуженето на телевизора и прекъсвани още по-често от телефона, защото всеки знае правилото, че когато седнеш да пишеш, именно тогава всички се сещат да ти звънят.

И въпреки целия този шум наоколо, литературата е разказ за Тайните на Човечеството. А когато става дума за тайни, ние неволно притихваме, защото всяка тайна е маркирана с код за мъчание. Заради това писането на книги е навлизане навътре в мъчанието, което се крие в лабиринта на човешката душа. Никой не знае колко тъмен, дълъг и сложен е този лабиринт, както никой не знае какво всъщност е и човешката душа. Не е ясно и къде се намира самата тя, макар всички с охота да говорят за нея. Особено по-възрастните, по-бъбривите, повече жените... Дори когато мъжете кораво мъчат за душата си, те пак признават, че я има. А най-искрените признания са на децата, особено когато плачат, защото тогава тях наистина ги боли душата. Което е доказателство, че душата съществува.

Ето с изучаването на тази субстан-

ция се занимава писателят. С цялата ѝ сложност, невещественост и измамност. Сложна задача, която изисква търпение, както изисква търпение работата на моряка, който минава милиони морски мили, гонен от вятър в платната на въображението, с вярата, че един ден ще види непознатия остров. Той знае, че островът съществува, както и вие трябва да вярвате в съществуването на душата.

Ако нямате тази вяра, потърсете пътя си в бизнеса. Там знаят, че няма души. Има само принадена стойност и акции.

Да се върнем на книгите. Някога, преди повече от 20 години, бях омаян от очите на една жена, която на всичко отгоре се оказа и магьосница. От добрите, за моя радост, защото тя умееше да лекува и хората. Обичах да си говоря с нея, защото беше млада, красива, имаше невероятни синьозелени очи, а на всичкото отгоре имаше филологическо образование и много говорехме за книги. Не помня вече как стигнахме до разговора, но стана дума за това как изглежда животът в цялата му същност. Започнахме от това – поток, в който Душата е Риба и пътува от Началото към Края, за да се слее в Космогонията на Живота въобще. Ако по някакъв начин Рибата излезе на единия или другия бряг, тя загиваше преждевременно, защото това са катастрофите или внезапните болести. Аз, а всъщност въображението ми, се разпали и поисках още подробности, защото не ми стана удобно да съм Риба в потока. Сигурно защото не мога да плувам! Тогава Милена, така се казваше тя, ми подари друг образ на живота: всъщност той бе доста прозаичен: една тава, като тези на бабите ни, в които варяха сладко. Но в тази тава нямаше сладко. Тя беше пълна с малки камъчета и големи камъни. Всяко едно камъче, малко или голямо, е нещо от моя живот. Най-ситните са ежедневното, по-големите са по-значимите събития. И това, което се случва сега, зависи от това къде в този пясъчен

Веселин Стоянов е роден на 13 април 1957 г. в Казанлък. Завършил е ПУ „Паисий Хилендарски“, специалност „Български език и литература“.

Първата му публикация е в първия самиздатски сборник „10-та аудитория“ на Пловдивския университет през 1980 година. Дълги години е работил като журналист в Стара Загора и Казанлък. Член е на редакционната колегия на списание „Везни“ и вестниците „Моята вяра“ и „Словото днес“. Член е на Съюза на българските писатели и Международната асоциация на писателите и журналистите.

Веселин Стоянов е автор на: сборниците с разкази: „Шлагери“ (1992, 2002), „Вечеря с Ангели“ (1995), „Сантиментална като пума“ (1999); сборниците с есета: „Белите полета на спомена“ (2000), „Забравената уговорка с Бога“ (2003); разкази и есета „Любов, Сънища, Думи и... други изображения на Смъртта“ (2004); романи „Аутопсия на Тялото“ (2007) и „Моделът и неговият Художник“ (2010).

Пиесата му „Любов, Сънища, Думи и... други изображения на Смъртта“ печели II награда на конкурса „Нова българска драматургия“ (Шумен, 2001); пиесата „Моделът и неговият Художник“ - поощрение (Шумен, НБД 2003); пиесата „Истинската история на Мона Лиза“ е номинирана, сред още 40 творби, за конкурса „Иван Радоев“ в Плевен през 2005 година.

Веселин Стоянов е носител на множество награди: Специална награда за проза за новелата „Късна меланхолия“ на Национален студентски конкурс, Шумен 1980 г.; награда за сценарий за късометражен филм „Без докачение“, Бургас 1982 г.; награда (в екип) за сценарий и режисура на филма „Последният Чудомир“, Хисар 1985 г.; специална награда за разказа „Грехът на Мария“ в конкурс на сп. „Армейска младеж“, 1984 г.; награда за разказа „Намигаща японка“ на Фондация „Чудомир“, 1990 г., а книгата му „Забравената уговорка с Бога“ е отличена от Фондация „Чудомир“ като най-добър ръкопис за 2003 г.; награда за разказа „Пътят към Мосул“ в конкурса „Пристигна човек...“, организиран от LiterNet през 1993 г.; през 2007 г. получава Годишната награда за драматургия на Съюза на българските писатели за пиесата „Истинската история на Мона Лиза“; 2008 г. получава Годишната награда за роман на Съюза на българските писатели за „Аутопсия на Тялото“.

Негови разкази и есета са печатани в периодичния печат, излъчвани са по Националното радио в периода от 1993 до 2003 година, в рубриката „По първи петли“. Разказите му са печатани в американски и руски литературни сайтове и вестници. Романът „Аутопсия на Тялото“ е издаден в Сърбия и Македония.

В деня на избирането му за доктор хонорис кауза на вестник „Пловдивски университет“ дойде новината от Рига, Латвия, че „Моделът и неговият Художник“ е първият роман, издаден от Международната асоциация на писателите и журналистите.

Резултатите от литературния конкурс и конкурса за превод от славянски езици

Приключи традиционният студентски литературен конкурс за поезия и проза, организиран от в. „Пловдивски университет“. В тазгодишното издание на конкурса се включиха 25 студенти. Обикновено преобладаващата част от участниците са филолози, тази година обаче имаше най-много представители на Факултета по икономически и социални науки. Имаше участници от специалностите психология, социология, философия, история, етнология, балканистика и др. За първи път от много години нямаше участници от Факултета по математика и информатика, но имаше от Химическия факултет, и то представил се достойно.

Журито на конкурса бе в състав: Тильо Тилев – председател, и членове – докторант Шинка Дичева и Веселина Балтова. В най-решителния момент, при определянето на наградите, към него се присъедини и гл. ас. д-р Димитър Кръстев. Присъдени бяха следните награди:

ПОЕЗИЯ

Първа награда

• Мария Желязкова – Руска филология, III курс.

Втора награда

• Калин Петров – Балканистика, IV курс.

Трета награда

• Есен Устренска – Право, III курс.

Поощрителни награди

- Недялка Тошева – Философия, II курс;
- Свобода Стоева – Етнология, IV курс;
- Стефка Начкова – Спектрохимичен анализ, I курс;
- Илиан Иробалиев – Психология.

ПРОЗА

Втора награда

• Женда Лалева – Български език и новогръцки език, III курс.

Втора награда

• Свобода Стоева – Етнология, IV курс.

Поощрителни награди

• Боян Ангелов – международни икономически отношения, I курс;

• Мария Желязкова – Руска филология, III курс.

Състоя се и литературно четене на отличените автори в раздела за поезия.

Връчени бяха и наградите от студентския конкурс за превод от славянски езици (полски, чешки, сръбски и хърватски), обявен от Катедрата по славянска филология. Наградите връчи гл. ас. Катерина Томова. Ето и имената на отличените участници:

• Мирослава Ангелова Крумова – Първо място за превод на поезия от полски език;

• Кръстина Димитрова Димова – Второ място за превод на проза от сръбски език;

• Елица Георгиева Маринова – Второ място за превод на проза от сръбски език;

• Никола Найденов Чомбаслиев – Второ място за превод на проза от полски език;

• Валентина Стефанова Мирчева – Трето място за превод на поезия от чешки език;

• Диана Кирилова Рангелова – Трето място за превод на проза от чешки език;

• Стела Еленчева Русева – Трето място за превод на проза от сръбски език;

• Мария Хаджиева – Поощрителна награда за превод на проза от сръбски език.

Последната част от литературната вечер беше посветена на писателя Веселин Стоянов, който е и новоизбрания доктор хонорис кауза на вестник „Пловдивски университет“ (неговото академично слово представяме отделно).

На всички наградени автори и преводачи – честито! На останалите – успех в следващите издания на конкурса!

Тильо Тилев

Момент от връчването на наградите в 10. аудитория

ДУШАТА СЪЩЕСТВУВА

➔ от стр. 26

и каменен лабиринт се намира човешката Душа, защото, забележете!, всичко се случва едновременно. Този образ ми допадна повече от „водния“, защото си спомних няколко случая на „Дежа вю“. Пронизан от внезапно озарение, и подозрение, разбира се!, попитах това означава ли, че всичките ми книги вече са написани във времето. Да, отвърна ми Милена, трябва само да стигнеш до тях.

Ще ви разкажа защо вече съм сигурен, че е така!

Най-новата си книга „Моделът и неговият Художник“ замислих преди близо 30 години. Тя постоянно стоеше в главата ми, през 2003 г. написах една пиеса със същите герои, която даже спечели награда, но книгата не се показваше. Понякога дори сънувах моята героиня Анна Орозова, макар че всъщност сънувах една друга жена, в която бях влюбен. Живеех живота на самотен мъж, макар да не бях самотен, защото обичах, както вече казах, една жена. Дори започнах да приписвам нейните черти на героинята си Анна Орозова. После се случи и обратното, започнах да търся в тази жена част от чертите на героинята ми. Обичах

и едната и другата, дори започнах на моменти да ревнувам от Художника, който в книгата ми обичаше Анна Орозова.

През тези години написах осем други книги с разкази и есета, дори един роман за аутопсията на тялото на Христос. Все се чудех къде е моята книга, какво става с нея, защо се бави, и дори по-лошо, в мигове на отчаяние подозирах, че може би не ми е съдено да я напиша. Както в живота не ми беше съдено да живея с онази, истинската жена.

През 2010 г. изведнъж, самият аз още не знам как, разбрах, че е дошъл моментът за „Моделът...“ Като в калейдоскоп се появиха и другите герои – Буров, ген. Вълков, италианецът граф Алберто ди Матео, съпругът на Анна, г-н Орозов, и още сума ти хора. Те всички нахлуха през вратата и се наместиха в книгата, всеки със своите претенции и нагласи. И така – написах книгата за два месеца. Очевидно бях стъпил на онзи камък, където ме чакаха тези страници.

Ето ви още една приказка.

Пожелавам ви да разкажете много приказки, в които, освен всичко друго, силно и ясно да личи: ДУШАТА СЪЩЕСТВУВА.

Резултати от предварителната кандидатстудентска кампания

Приключиха предварителните кандидатстудентски изпити в Пловдивския университет, които се проведеха по 12 предмета плюс говорни и комуникативни способности. Оценките от предварителната кампания са равностойни на получените по време на редовните кандидатстудентски изпити.

В системата на висшето образование от миналата година се усеща сериозно демографският срив от началото на 90-те години, тенденция която ще се запази и през следващите няколко години. Анализът на данните за 2010 и 2011 г.

потвърждава опасенията за намаляване на броя на кандидат-студентите. През миналата година в предварителната кандидатстудентска кампания в ПУ са кандидатствали общо 3271 души. През тази година кандидат-студентите са 2833, от които 2212 са завършили средно образование през настоящата, а 621 в предишни години. Тъй като някои от тях са се явили на два и повече изпита, реалният брой на държаните изпити е 3376.

Най-голям брой кандидат-студенти са се явили на изпита по български език – 1960,

по история на България – 412, английски език – 386, математика – 238, биология – 147, информатика – 98. Най-малко са на изпита по изобразително изкуство – 4, където имаме една отлична и три много добри оценки.

Най-много пълни шестци има по информатика – 11, математика – 3, български език, биология, теология, музика – 2, българска литература – 1. Най-много отлични оценки (от 5,50 до 5,90) има по български език (88), биология (44), история (35), по 11 са по математика и английски. Най-много слаби

оценки има при българския език – 574 (29% от общия брой), а най-висок процент на слабите оценки има при историята – 45,15% (186 двойки).

За учебната 2011/2012 година Пловдивският университет трябва да приеме 4392 бакалаври и магистри по държавна поръчка.

На всички кандидат-студенти пожелаваме успешно класиране за най-желаната от тях специалност и през новата учебна година да ги посрещнем като студенти в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“!

„Пловдивски университет“

ЗАДАЧИ. ПЛАЗОБЛЪСКАРИЛИ

(математика за всички)

1. Правоъгълник е разбит на отделни части. Трябва да се оцвети всяка част с 4 различни цвята – **червен, жълт, зелен и син**, по такъв начин, че всеки две съседни области да бъдат с различни цветове. Какъв ще бъде цветът на частта, отбелязана с въпросителен знак?

- а) червен, б) зелен,
в) син, г) жълт,
д) не може да се отговори.

2. Изсипват се 1000 литра вода в най-горната тръба на системата от тръби. Когато една тръба се разделя на две е известно, че количеството преминаваща вода се разделя по равно. Колко литра вода ще се излезат в съда Y?

- а) 800, б) 750,
в) 666,67, г) 660, д) 500.

3. Мисли за математиката – Писателят Марк Твен веднъж споменал, че във вечността се надява да има на разположение осем милиона години за занимания с математика. В своята книга „Животът по Мисисипи“ той изчислява, че след 742 години Мисисипи в долната си част ще се скъси до 2 км поради изправяне на завоите (което е неточна екстраполация).

– Математиката е била хоби на френския полководец и император Наполеон. След като се завърнал в Париж от похода си в Италия през 1797 г. той съобщил на двама свои академици решенията на някои геометрични задачи, които научил в Италия, а събеседниците му даже не били чували за тях. Единият казал: „Генерале, ние очакваме от вас всичко друго, но не и уроци по геометрия“.

Отговори на задачите от миналия брой:

1 б. Мишлето може да изяде най-много 11 парченца сирене. 2 а.

Подготвил:

доц. д-р Георги КОСТАДИНОВ

Стихотворения от Георги Янков

Стихотворенията, които ви предлагаме, са от първата книга на Георги Янков (Бай Гецан) „Просто мъж“. Книгата е изработена в Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, а авторът работи в него.

На Бай Гецан – честито, а на вас – приятно четене!

Тильо Тилев

ЗА СТОМНИТЕ

Човекът, откакто се помни, винаги носи по две стомни.

Едната за себе си носи, а другата – за еди-кого си.

Когато все пак е приятел другият стомноползвател, някак си пò му е леко и стига човек надалеко.

Щом другият не е любим, на него щом хич не държим, но стомната трябва да носим, че милост от него ще просим,

върви се тогава тъй трудно и с неохота, и мудро. Подбирай си стомните, братко, това ще ти кажа накратко.

ЗА ДРУГИЯ ЖИВОТ

Вместо да пътувам със трамваите, да се бутам като скот, по-добре да скоча до Хаваите – там, при другия живот.

Вместо да съм сред ратаите, да не виждам на труда си плод, по-добре да скоча до Хаваите – там, при другия живот.

Но това мечти са, знаете, не на мен, на цял народ: не ще скочим до Хаваите – там, при другия живот

Тъжно ще седим във стаите заедно със своя род. Е, ще скочим до Хаваите, но... във другия живот.